Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

…ай 1921 оной …ия 21-hээ гарана | № 72 (16295) | 1983 оной мартын 27, воскресени | Сэн 3 мүнгэн.

ТАСС

ШЭНЭ ҺОНИН

Ю. В. АНДРОПОВ Д. ОРТЕГЭТЭЙ УУЛЗАБА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андропов бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй оронуудай гүрэнүүдэй ба правительствануудай толгойлогшонорой Делидэ болоһон VII конференцидэ хабаадаһанайнгаа һүүлээр Манагуа бусаха замдаа Москвада хүрэһэн Национальна сүлөөрэлгын сандинис фронтын национальна хүтэлбэриин гэшүүн, Никарагуагай национальна һэргэн хүгжэлтын правительствын хүтэлбэрилхы Соведэй координатор Д. Ортегэтэй мартын 25-да уулзаба.

Хани барисаанай, үгэеэ гүйсэд ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдөөнэй үедэ совет-никарагуан харилсаанай асуудалнууд, мүн уласхоорондын зарим асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа.

Оронойнгоо экономическа ба социальна шэнэдхэн хүбилгалтые хангаха талаар хани барисаата никарагуан арадай гаргаһан хүсэлэл оролдолгонуудта Советскэ Союз ехэ халуунаар хандажа, энэ талаар тэрээндэ политическэ дэмжэлгэ, материальна туһаламжа үзүүлдэг юм гэжэ Ю. В. Андропов тэмдэглээ. Никарагуада арадай ажахын ба социальна зорилгонуудай ямараар шиидхэгдэжэ байһан тухай Д. Ортега мэдээсэхэ зуураа, Советскэ Союзай үзүүлжэ байдаг нүлөө ехэтэй туһаламжын түлөө гүнзэгы сэдьхэлһээ баяр баясхалан хүргэбэ.

Бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй оронуудай Делидэ болоһон конференци ба тэрэнэй гол дүнгүүд тухай Д. Ортега хөөрэбэ. Хөөрэлдөөндэ хабаадагшад эдэ дүнгүүдые үндэрөөр сэгнэхэ зуураа, мүнөө үедэ бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүйшүүлэй хүдэлөөнэй ехэ удха шанартай, дайн ба эб найрамдалай, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө, буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө, бүхы оронуудай хоорондо али алиндань ашатай туһатай адли тэгшэ харилсаа холбоо тогтоохын түлөө, бэеэ даагаһан байдалаа хүгжөөхэ талаар арадуудай эрхэнүүдые хангахын түлөө тэмсэлэй үндэһэн шухала асуудалнуудаар тэрэнэй залан сэхэ хараа бодолтой байһые тэмдэглэбэд.

Түбэй Америкын байдалай, нэн түрүүн энэ районой арадуудай хуби заяагаа өөһэдөө тодорхойлходонь али бүхы аргаар һаад тойбо татахые эрмэлзэжэ байһан Холбоото Штадуудай бэелүүлдэг аюултай политикые зайсуулан саралгын асуудалнуудта горитой анхарал хандуулагдаһан байгаа. Гадаадын империализмын туһаламжа, дэмжэлгэдэ түшэглэдэг контрреволюционно булимтарагшадай һаяхан энэ орондо добтолгодо шанга харюу сохилто үгэхэ талаар Никарагуагай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй, бүхы никарагуан арадай ябуулганууд тухай Д. Ортега мэдээсэбэ. Никарагуагай революционно правительство Эхэ ороноо хамгаалхын, булимтарагшадые бута сохихын тула шухала арга боломжонуудтай юм гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Никарагуагай правительство Сальвадортохи байдалые үнэн зүб политическэ аргаар гуримшуулхын түлөө, мүн энэ райондохи бусад асуудалнуудые шиидхэхэ зорилготойгоор хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхын түлөө тэмсэнэ гэжэ Д. Ортега мүн лэ хэлэбэ.

Никарагуа эрхэ сүлөө болон бэеэ даагаһан байдалаа сахин хамгаалжа шадаха гээд найдажа байһанаа Ю. В. Андропов мэдүүлээд, Советскэ Союз, бүхы совет хүнүүд үнэн хэрэгтэнь никарагуан арадтай һанал нэгэтэй байха юм гэжэ тэмдэглээ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша А. М. Александров хөөрэлдөөндэ хабаадаба.

(ТАСС).

АЖАЛАЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ ХӨӨРЭНЭ

ҮЕ САГНАЙ УРЯАЛНА

…эрэймнай түрүү бэшэгэй ав… Фёдор Семенович Сахиров олон …уршада Х. Намсараевай нэрэм…ияад драмын театрай ахамад …жоор хүдэлнэ. Тус театрай акаде…э болгогдоходо, мүн Ажалай …угай орденоор шагнагдаха хэ… ахамад режиссёрой оруулһан бага бэшэ. Гадна Бүхэроссин …на бүлгэмэй Буряадай отделе…авлениин гэшүүн хадаа эмхид…итын горитой хүдэлмэри ябуул…ан Ф. С. Сахиров РСФСР-эй артистын үндэр нэрэ зэргэдэ … байна.

…И оронoй экономическа бо…циальна хүгжэлтын шатанууд …элэй түсэбүүдээр тодорхойлог…шэ ааб даа. Юуб гэхэдэ, хо…раата түсэбүүдшье табигдаха… түлэбынь табан жэлнүүдэй ал…а түшэглэнэ.

…й хүдэлмэрилэгшэд матери…ялигые байгуулагшадай тоодо …и, тиимэһээ экономикын хүг…сэхэ нүлөөлдэг бэшэ юм бэзэ. …общественн оюун ухаанай ба… байгуулгада, хүн зоной ком…ионой үзэл бодолой бүрилдэл…өөлхэ гээшэ бага бэшэ харюу… хэрэг. Оюун ухаанайнгаа та…өөр хүмүүжэһэн хүн гээшэ үндэр амжалта түйлахаар зо… гэжэ мэдээжэ. Тиимэһээ со…литература, искусствын хүдэл…шэд экономикын хүгжэлтэдэ мүн …атай.

…н нэгэдэхи табан жэлэй эхин…шо Буряадай театральна кол…дтэ яһала олон шэнэ зүжэгэй …нүүд болоо. Академическэ хо…онэй ород драматическа, ку… театрнуудай классическа бо…оо уеын зохёолнуудтай хүн зо…лсуулха талаар бага бэшэ хү… хэһэн байна. Жэшээнь, Лени…енто оперо болон баледэй ака…э театрай сценэ дээрэ дэлхэйн ородой классическа оперонууд, …а табигдажа, Буряад оронойн…лиша түмэнние гоё һайханда …ха талаар ехэ юумэн хэгдээ гэ…о тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ.

Гүрэнэй ород драматическа театрай коллектив нютагай авторнуудтай холбоо барисаа байгуулжа, репертуартаа шэнэ нэрэнүүдые оруулаа. Н. Калашниковай «Шэнэ сагай шэнжэ» гэһэн романай удхаар найруулагдаһан зүжэг яһала амжалтатай байгаа. В. Митыповэй «Алтаар баян хүбшэдэ» гэһэн романаар табигдаһан зүжэгэй премьерэ һаяхан болобо гээшэ ааб даа.

Гадна ВТО-гой правлени Улаан-Үдэдэ драматургнуудай һуралсал (лаборатори) хэдэн удаа эмхидхэһэн байна. Москваһаа театральна ажал ябуулагшад, томо-томо шүүмжэлэгшэд уригдажа, тиимэ һуралсалые гүнзэгы удхатай болгоо. Тусхай һуралсалай нүлөөн үгаа ехэ байна. Залуу драматургнууд С. Лобозёров, А. Щитов гэгшэдэй зүжэгүүд имагтал лабораториин дурадхалаар ород драматическа театрта табигдаа гэжэ онсолоё.

Республиканска кукольна театр имагтал республика соогоо бэшэ, мүн хүршэ областьнуудта, автономито республиканuудта, округуудта мэдээжэ болонхой. Ж. Зиминэй, Б. Романовай зүжэгүүд мүн лэ лабораторидо харагдажа, һайн сэгнэлтэ абаад, кукольна театрта табигдахаар дурадхагдаһан байха юм. Тиигэжэ эдир харагшадай хүмүүжэн ургаха ябадалда кукольна театр бага бэшэ хубитаяа оруулна, саашадаашье оруулха байха гэжэ найдагдана. Гадна тус театр аяншалгаар ажалаа ябуулдаг байһан һаа, мүнөө өөрын байшантай болобо гээшэ. Удангүй үдэеэ 'сэлижэ, нийслэл хотынгоо эдиршүүлые уридаг болохо.

Мүнөө театральна бүхы коллективүүд түрэл республикынгаа 60 жэлэй ойн баярта зохёохы ажалайнгаа бэлэг бариха гэжэ бэлдэжэ байнхайнууд.

1982 ондо 50 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэһэн коллектив буряад арадаа коммунис үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бага бэшэ амжалта түйлаһан, өөрын дүй дүршэлтэй болоһон байна гэжэ хэлэбэл алдуугүй.

Ямаршье хүн наһатай болохо бүреэ өөртөө ехэ эрилтэ табидаг гээшэ. Тэрэшэлэн манай коллектив мүн лэ хүдэлмэридөө, репертуартаа эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг юм.

Гэхэтэй хамта сухарилта хээд, нэгэ иимэ һанамжа дээрэ халта тогтоодхихо дуран хүрэнэ. Тэрэмнай юун бэ гэхэдэ, классическа зохёолнуудые табинагүй гэжэ зарим шүүмжэлэгшэд маниие гэмнэхэ һэдэлгэ гаргадаг. Һүүлэй арбан жэлэй туршада дэлхэйн, ородой болон совет классическа зохёолнууд манай театрай сценэ дээрэ яһала табигдаа бшуу даа. Тэрэ тоодо В. Шекспирэй, А. Н. Островскиин, А. М. Горькиин болон бусадай зохёолнууд байха.

Классическа зохёолнуудые табиха зуураа нютагай авторнуудтай хүдэлхэ гээшэ бидэнэй нангин уялга. Юуб гэхэдэ, манай театр хадаа буряад драмын театр ха юм. Тиимэһээ, образноор хэлэбэл, манай театр өөрын «нюуртай» байха ёһотой.

Тиимэ болохолоороо буряад драматургнуудтай хүдэлхэ, тэдэниие һурган хүмүүжүүлжэ, бэшэһэн юумэнүүдыень заһуулжа, классическа зохёолнуудай үндэр эрилтын хэмжээндэ хүргүүлхэ шухала. Манай театрай «бүйлуулһан» юумые олонхидоо хүдөөгэйхид, буряад арадай түлөөлэгшэд харана ха юм. Эдэ харагшадаа искусствын гоё һайханай үндэр орьёл тээшэ хүтэлэн хүмүүжүүлхэ гээшэ мүн лэ буряад драмын академическэ театрай коллективэй уялга.

Мүнөө үе сагайнгаа гол шухала асуудалда харюу бэлэрһэн зохёолнууд лэ бидэнэй анхаралые хандуулдаг байна. Буряадай АССР-эй габьяата зоотехник Р. Х. Бадмаевай «Сагаан алтан» гэһэн пьесэ уран һайханайнгаа талаар түүхэйшэгшье һаа, ажабайдалай амисхаалтай байһаараа маниие һонирхуулаа.

Өөһэдынгөө һуужа байһан үе сагые, мүн үглөөдэр үреэ үгэхэ заяатай шэнэ юумые обёоржо шадаха гээшэ зохёохы ажалтанай, уран бэлигтэнэй үмэнэ табигдадаг эрилтэ мүн. Үе сагаа философскоор бодомжолжо һурахыень залуу драматургнуудые уряалдагбди.

Харин мүнөө Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн баярта зорюулагдаһан гастрольдоо бэлдэжэ байнабди. Майн 26-да Хальмагай АССР-эй нийслэлдэ — Элистэ хотодо гастрольной эхилээд, июниин 1-һээ Ленинградта үргэлжэлхэ юм. А. Островскиин.

Ч. Айтматовай, В. Шукшинай, А. Салынскиин, А. Вампиловай болон бусадай зохёолнуудаар бүтээгдэһэн — хамта долоон зүжэг гастролиин программада ороно.

Хажуугаарнь ерээдүйнгөө репертуар дээрэ хүдэлэгдэнэ. Сагһаа урид наһа бараһан драматург Ж. Цыреннимаевай бэшэһэн «Зунай эхиндэ» гэжэ пьесэ дээрэ би хүдэлнэб. Гельманэй «Наедине со всеми» гэһэн пьесэ В. Кондратьевта даалгагданхай.

Орёо амисхалта үе сагайнгаа һудалай сохисые харуулһан, мүнөөдэрэй үндэр эрилтэдэ харюусама зохёолнуудые уран зохёолшодһоо хүлеэнэбди. Дэлхэй дээрэ эб найрамдал хамгаалга, уласхоорондын игсуун байдалые һулаpуулжа, амгалан урасхалтай болгохо гээшэ үе сагаймнай гол шухала асуудалнуудай нэгэн болоно гээшэ ааб даа. Уран бэлигтэнэй зүрхэ сэдьхэлһээ газаа тээ энэ асуудал үлэхэ зэргэгүй. Мүнөөдэр — Театрай уласхоорондын үдэрые тэмдэглэжэ байхадаа, энэ асуудалые манай республикын театральна хүдэлмэрилэгшэд һайн ойлгоно.

Ф. САХИРОВ.

ШАГНАЛ

Статистическэ тоо бүридхэлгэ болон тоосоое эмхидхэхэ, экономическа эрдэм дэлгэрүүлхэ талаар габьяатай байһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Статистическэ управлениин начальнигай орлогшо Василий Трофимович **Бунаевта**, бюрое даагша Дарья Будаевна **Ивановада Буряадай АССР-эй габьяата экономист** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

…СЭНЭБДИ: БУРЯАД, ШЭТЭ, ЯХАД

…83 ОНОЙ ЯНВАРЬ — ФЕВРАЛЬ …АРАНУУДАЙ ДҮНГҮҮД

	Түсэбэй дүүргэлтэ (проц). Буряадай АССР	Яхадай АССР	Шэтын область
ПРОМЫШЛЕННОСТЬ			
…и худалдалга	100,3	102	102
…ивна сэбэр продукци	103	105	102
… бүтээсэ дээшэлүүлгэ: …на продукцяар	100,9	101	103
…тивна сэбэр продук…	103	103	103
…ленна предприяти… тоо бүхыдөө: …укци худалдалгын	58	41	82
…тивна сэбэр продук.	126	93	121
… дундаһаа түсэбөө …үйшүүл: …кци худалдалга	12	—	20
…родо процентээр	21	—	24
…вна сэбэр продук…	6	1	27
…иитэ тоодо процен…	5	1	22
ХҮДӨӨ АЖАХЫ			
…жахын гол продукт… бэлэдхэлгэ …кварталай түсэбөөр) … шубуун	44	66	67
	66	53	60
	70	69	70
КАПИТАЛЬНА БАРИЛГА			
… капитальна һомо… ашаглалгада …аһан гол фонднууд … кварталай түсэ…	33	19	41
…ьна һомололгын ли… …аглалга	89	85	93
…оодо барилга-хэбса… … хүдэлмэри	94	89	99,9
…ада капитальна һомо… …имит ашаглалгада … түсэбтэ) …йра барилгада	10	14	8
…нүүдые барилгада	6	13	4
…й эмхи зургаануудые …да	8	19	9
…байра ашаглалгада …лга … кварталай түсэбөөр)	13	2	5
…н хүсөөр хэһэн под… хүдэлмэриин хэмжээн	100 1	95	86
ХУДАЛДАА НАЙМААН			
…й ба кооперативна …на наймаанай …эмжээ	97	98	97
…Н ЗОНОЙ АЖАҺУУДАЛ ХАНГАЛГА			
…гын ниитэ хэмжээн	99,2	99,0	100,1

…Буряадай АССР-эй Статистическэ управлени.

КВАРТАЛАЙ ТҮСЭБ БЭЕЛҮҮЛЭЭ

Хорин районой Хүрбын совхоз гүрэндэ мяха худалдаха нэгэдэхи кварталайнгаа түсэбые болзорһоонь урид холо үлүүлэн бэелүүлбэ. Гүрэндэ 1495 центнер мяхан тушаагдаа гэхэ гү, али түсэб 171 процент дүүргэгдээ.

Гүрэндэ мяха худалдаха түсэбэй дүүргэлтэдэ совхозой түрүү малшад ехэхэн хубитаяа оруулаа. Эдэнэй тоодо мал адуулагшад Степан Алексеевич Трусс, Базар Шагдарович Дамбаев, Дугар Егинович Лундуков гэгшэдые дурдаха хэрэгтэй. Тэдэнэр мал ажалда үни удаан сагай туршада хүдэлжэ, одоол ёһотой баян дүй дүршэлтэй түрүүшүүл юм. Үхэршэд жэшээтэ ажалаараа, түйлаһан амжалтаараа район дотороо нилээд суурхаһан, орден, медальнуудта, Хүндэлэлэй грамотануудта оло дахин хүртэһэншье байха.

Д. ДОРЖИЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Буряадай АССР-60

ЗАГАҺАШАД БАЯРТАЙ

Кабанскын загаһанай заводой коллективтэ Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн хүндэлэлэй мүрысөөн эршэдэнхэй. Габшагай ажалаараа бусадһаа шалгарһан П. Ф. Дружининай хүтэлбэрилдэг загаһашадай бригада мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ дабшана.

Энэ бригада үбэлэй үедэ загаһа олзоборилхо түсэбые 10 центнерээр үлүүлэн дүүргэхэ гэһэн уялга абаһан юм. Загаһашад хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ, байгша оной түрүүшын кварталай түсэбые 53 процентээр үлүүлэн дүүргэһэн тухайгаа мэдээсээ.

Бригадынгаа энэ үндэр амжалтада ажалай түрүүшүүл горитойхон хубитаяа оруулна. Загаһашад И. Е. Рупышев, И. Н. Березовский Г. Березовский, В. Новолодский, Л. Карнышев гэгшэдэй габшагай ажалые магтамаар.

С. БОГУСЛАВСКИЙ.

Репортаж

БАЯН ТАРЯАНАЙ ТҮЛӨӨ

Үглөөгүүр эртэхэн колхозой контородо ерэхэдэмнай, ахамад инженерын кабинет соогоо үгы байба.

— ?

— Заһабарилгын мастерскойдо ошогты. Энэ нүхэрнай үглөөнһөө үдэшэ болотор механизаторнуудайнгаа дунда ябадаг хүн даа. Тэндэл байгаа ёһотой, — гэжэ нэгэ эхэнэр харюусаба.

Удангүй, үнөөхи нүхэртэеэ мастерскойн хажууда бүлэг механизаторнуудтай хөөрэлдэжэ байхадань уулзабабди. Виктор Иванович Трофимов хабарай тарилгада ямараар бэлдэжэ байһан тухайгаа тобшо тэдыгээр хөөрэбэ.

...Заһабарилгын мастерскойһоо саашалхадамнай, колхозой бүхы техникэ—комбайнууд, сеялкэнүүд, плугууд, культиваторнууд выставкэдэ табигдаһан мэтээр эмхи гуримтай жэрытэр табяатай харагдана.

— Хабарай тарилгада бэлдэжэ, оньһон техникээ заһабарилхадаа, бригадна онол арга хэрэглээбди. Энэмнай нилээд ашаг үрэтэй байгаа, — гэжэ ахамад инженер үгэеэ үргэлжэлүүлбэ. — Юрэнхыдөө, түхэреэн жэл соо имагтал заһабарилгын хүдэлмэридэ ябадаг 10 — 10 хүнһөө бүридэһэн хоёр бригада эмхидхээ һэмди. Техникэ заһабарилгын бригадада мэргэжэл шадабаряараа бэрхэ хүнүүд суглаpһан юм. Трактор болон машина заһабарилгын шанарта ехэ анхарал хандуулагдана. Үнэхөөрөө, заһабарилгын хүдэлмэридэ бригадна онол арга хэрэглэһэнэй ашаар ажалай шанар, журам эрид һайжарһан байна. Ушар иимэһээ трактор, комбайн болон бусад техникэ заһабарилха хүдэлмэри энэ жэлдэ урагшатай ябаа.

Бүхыдөө «Заганский» колхоз 70 тракторта юм. Тэдэнэй 7-ниинь хүсэтэ «К-700» түхэлэй. Эдэ тракторнуудһаа 5-ниинь заһабарилгаһаа гаранхай, тиихэдэ хоёрынь мүнөө үбэлжэлгын үедэ үбһэ хүлһа болон бусад ашаа шэрэлгэдэ хэрэглэгдэнэ.

— Даб дээрэ 60 трактор заһабарилагдаад байна. Бусад тракторнуудай заһабарилагдангүй, элдэб эсын ажал хүдэлмэридэ хэрэглэгдэхэ юм, — гэжэ МТМ-е даагша Лазарь Семенович Филиппов тайлбарилна.

Үниней бэрхэ механизатор Иннокентий Петрович Филипповэй ударидалаг бригада техникэ заһабарилха түсэбөө ходо үлүүлнэ. Тиихэдэ заһабарилгын шанар хододоо һайн байдаг. Үнгэрэгшэ жэлэй заһабарилгын хүдэлмэри эрхим һайнаар үнгэргэһэнэйнгээ түлөө тус бригада 500 түхэриг мүнгэн шанда хүртөө һэн. Энэ бригадын гэшүүд «Голодоһогүйгөөр ажалланабди» гэһэн уряа доро хүдэлдэг болоһоор үнинэй. Коммунист Л. М. Ревенский, Ф. Х. Иванов болон бусад бэрхэ мастернууд болоно.

— Заһабарилгын шанар хайшан гэжэ түйлагдадаг юм? — гэжэ бригадирһаа асуухада: — Муугаар заһабарилагдаһан трактор, гү, али комбайн һөөргөө манай бригадада ерэхэ ха юм. Тиимэһээ муугаар заһабарилха аргамнай үгыл, — гэжэ Иннокентий Петрович энеэбхилнэ.

Тэрэшэлэн ажалһаа уожомдохо, ажалаа хэнгүй зайгуултаха ушарнууд тус бригадада үсөөрөө. Юундэб гэхэдэ, хэн нэгэнэйнгээ журамаа алдажа ябаа һаань, бригадын бусад гэшүүд тэрэнэй түлөө хүдэлхэ, хэрбээ түсэбөө дүүргээгүй һаа, шанһаа һалаха гэхэ мэтэ хойшолонтой. Ушар иимэһээ бригадын гэшүүд журам эбдэгшэдтээ шанга эрилтэ табидаг байна ха юм.

Хүдөө ажахын бусад техникэ заһабарилга дээрэ Тимофей Демидович Калашниковай бригада һайнаар хүдэлнэ. Бригадын гэшүүд И. А. Леонов, П. Х. Никонов болон бусад, тиихэдэ комбайнуудые заһабарилдаг В. К. Ревенскиин ударидалаг бригадын гэшүүд В. Ф. Бельский Н. М. Михалев гэгшэд эрхим ажалаараа совхоз дотороо суурхана. Колхозой бүхы 27 комбайн бүлта заһабарилагдаад, нэгэ шугам дээрэ зэргэлэн табяатай байна.

—Манай районой механизаторнууд республикынгаа механизаторнуудта нээмэл бэшэгээр хандажа, «Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй ургаса таряа тарилгые эрхим бэлэдхэлтэйгээр угтая!» гэжэ хандаһан тула техникэ заһабарилгадаа муугаар хандаха ёһогүй ха юмди. Манай нэрэ хүндэ үнэтэй гээшэ, — гэжэ ахамад агроном бүхы хөөрэлдөөнэймнай дүнгүүдые согсолоо бэлэй.

Мухар-Шэбэрэй районой «Заганский» колхоз бүхыдөө 5800 гектар таряанай газартай юм. Энэ ехэ талмай дээрэ ороохото ургамалнуудые тарижа, баян таряа хуряаха гээшэ бэлэн бэшэ хэрэг. Зүгөөр, байгша оной баян ургаса хуряахын түлөө мүнөөдэр һуури табигдаа.

С. ОЧИРОВ,
манай корр.

АМЖАЛТА ТҮГЭСӨӨР АЖАЛЛАНА

Байгша оной малай үбэлжэлгые Түнхэнэй совхозой коллектив хэзээ хэзээнэйхиһээ эмхитэйгээр үнгэргэжэ байнхай. Совхозой малшад гүрэндэ мяха худалдаха талаар энэ жэлэй түрүүшын кварталай түсэб январь соо дүүргэһэн юм. Тэдэнэр 640 центнерэй орондо 671 центнер мяха бэлэдхэлэй пунктда эльгээгээ. Һайн шанартай мяха худалдаһанайнгаа түлөө ажахы 25 мянга гаран түхэригэй нэмэлтэ түлбэри абаба.

Түрэл республикынгаа 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсоһон эндэхи һаалишад мүн лэ амжалта түгэсөөр ажаллана. Тэдэнэр үнгэрһэн хоёр һарынгаа түсэб холо үлүүлэн дүүргэһэн жэшээтэй. Ажахы дотороо эрхимлэжэ ябаһан Могой-Горхоной һүнэй фермын коллектив түсэбэй дүүргэлтэдэ горитойхон хубитаяа оруулна. Энэ фермынхид жэлһээ жэлдэ ажалдаа һайн үрэ дүн түйладагаараа район дотороо мэдээжэ юм. Нёдондо тэдэнэр үнеэн бүриһөө 2192 килограмм һү һаажа, зуун үнеэнһөө 105 тугал абаһан юм. Фермын түрүү һаалишад Светлана Дашеева, Любовь Голышева, Дарима Убушеева, Тамара Комиссарова гэгшэд тус тустаа даалгагдаһан үнеэн бүриһөө 2390—2640 килограмм һү абаһан байна. Тэдэнэр мүнөөшье ажалайнгаа эршэ алданагүй.

Могой-Горхоной фермын коллективэй ажалай амжалтын эхин гүнзэгы үндэһэтэй юм. Эндэхи фермын һаалишад хүнгэн бэшэ ажалтай. Тэдэнэр үнеэдээ эдеэлүүлхэһээ эхилээд, һү һааха хүдэлмэреэ барандань «улаан» гараараа хэдэг. Гэбэшье һаалишад бэрхэшээлнүүдэй урда сухарилаггүй, ажалдаа оролдосотойгоор хандажа, үйлэдбэридөө үндэр дүн түйлана.

Гадна фермын хүдэлмэришэд нэгэ хүн шэнгеэр ажалладаг. Эндэхи һаалишад залуу нүхэдтөө туһалдаг, сагүргэлжэ зүбшэл заабари үгэдэг юм. Ушар иимэһээ шэнэ ерэһэн һаалишад сагдары мэргэжэдэг, шэлэһэн ажалдаа дурладаг болонхой. Тэрэнэй хажуугаар фермын малшадай үхибүүд фермын дэргэдэ ажабайдалай ехэ һургуули гарадаг, хожомдоо эхэ, эсэгэнэрэйнгээ хэжэ байһан хэрэгые үргэлжэлүүлдэг заншалтай. Жэшээлэн хэлэхэдэ, һүүлэй хоёр-гурбан жэлэй туршада тус фермын зургаан һаалишадай пенсидэ гарахадаа даажа байһан бүлэг үнеэдээ басагадтаа дамжуулһан юм. Мүнөө тэдэнэй олонхинь ажалай түрүүшүүлэй тоодо оронхой. Юрэдөө иимэ жэшээ эндэ олон даа. Фермые мүнөө эрхилжэ байһан Анна Доржиевна Дашеева ажалайнгаа намтарые мүн лэ һаалишанаар эхилһэн юм. Тусхай дунда һургуули дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр тэрэ арбаад жэлэй туршада фермые даагшаар хүдэлнэ. Энэ үе соо тэрэ КПСС-эй обкомой шалгалтын комиссиин, партиин Түнхэнэй райкомой бюрогой гэшүүн болотороо ургаа.

Тус фермэдэ дүн хамта 30 хүн хүдэлнэ. Эндэхи партийна бүлэгтэ 11 коммунист оролсоно. Бүлэгэй хүдэлмэриие облпрофсоведэй гэшүүн Владимир Аюшеевич Хохоноев хүтэлбэрилдэг юм. Фермын коммунистнууд коллективэйнгээ хүдэлмэридэ ехэ нүлөө үзүүлнэ, эндэхи социалис мүрысөөе ударидана. Тусхайлбал, партиин райкомой гэшүүн, тугалшан Мария Дариевна Комиссарова январь—февраль һарануудта даажа абаһан тугалнуудайнгаа тус бүриие суудэдэ дунда зэргээр 70 граммаар таргалуулаа. Тэрэ фермэ дээрэ тогтоогдоһон арадай хиналтын постын хүдэлмэридэ эдэбхи, үүсхэл ехэтэйгээр хабаададаг юм.

Мүнөө фермын 293 үнеэнэй 236-ниинь һаагдана. Үнеэн бүхэнэй рациондо тэжээлэй 8—9 единицэ хүрдэг. Хамаг тэжээлынь бүйлуулагдажа, шанаржуулагдажа, малда эдюулэгдэдэг юм. Тиимэһээ һүн ехээр һаагдана. Эдэ үдэрнүүдтэ һаамхай үнеэн бүриһөө үдэртөө дунда зэргээр 9,5 килограмм һүн абтана.

Ингэжэ совхозой малшад оронойнгоо Эдеэ хоолой программые бэелүүлхын тула хамаг хүсөөрөө оролдоно.

Д. МУНКУЕВ.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

АРГА БОЛОМЖОНУУД СҮМ ХЭРЭГЛЭГДЭНЭ

«Бидэндэ таараха гол зам хадаа үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ ябадал мүн болоно. Бүхы бүтээн гаргадаг юумэеэ шадаха зэргээрээ тон бага гаргашатайгаар, һайн шанартайгаар, түргэнөөр, бэхи хүдэрөөр хэхэ ёһотойбди», — гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андропов Москвагай станок бүтээгшэдтэй уулзахадаа хэлээ һэн. Эдэ үгэнүүд манай барилга-хабсаралгын 597-дохи поездын хүдэлмэришэдтэ сэхэ хабаатай гээд хэлэхэ байнаб. Бидэ даажа абаһан ажал хэрэгтээ али зэргын харюусалгатайгаар хандана гээшэбибди? Ехэ, багашье объектнүүдые хараалһан болзортонь, эрхим сэгнэлтэтэйгээр дүүргэжэ, барилгын үные доошолуулха талаар али зэргын эдэбхитэй ажал ябуулга хэгдэнэ хаб? Тон шухала эдэ асуудалнуудые зүб тэшэнь шиидхэхэ хэрэгтэ манай поездын хүдэлмэришэд шадал соогоо хубитаяа оруулалсажа байдаг юм.

Шэнэ онол арга, оньһон техникэ үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ манай коллектив дотор ехэ анхарал табигдана. Манай бэрхэ барилгашан Александр Мельниковэй хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд гурбадахи жэлээ бригадна гуримаар барилга хэжэ, яһала һайн амжалта туйладаг болоо. Жэшээнь, 161-дэхи сериин гэрнүүдые гурэнэй хараалһан түсэбэй ёһоор 75—80 үдэрэй туршада хабсаргаха ёһотой. А. Мельниковэй хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив эдэ гэрнүүдые 50—55 үдэрэй туршада хабсаргадаг болонхой. Бүхы ажалаа эрхим шанартайгаар дүүргэдэг заншалтай. Тус бригадын коллектив ажалаа эрхим шанартайгаар хэжэ, бүхы объектнүүдые хараалагдаһан болзортонь ашаглалгада тушааһанайнгаа түлөө гурба мянган түхэригэй нэмэлтэ түлбэри абажа дундаа хубааһан байха юм.

Мүнөө А. Мельниковэй бригадын гэшүүд түмэр харгын барилгада хабаадалсажа байнхай. Эдэнэр уһа урадхуулха түмэр-бетон соргонуудые хабсаргана. Энэ тон харюусалгатай ажал. Тиимэшье ехэ саг үгтэдэг бэшэ. Нэгэ сорго хабсаргахын тула 80 үдэрһөө 100 үдэр хүрэтэр саг табигдадаг. Зарим сорго хабсаргахын тула 60 мянган түхэригэй, нүгөө заримандань 200 мянган түхэригэй хүдэлмэри хэхэ ушартай бологдодог. Эндэ одоол дүршэл шадабари, һүбэлгэн ухаан хэрэгтэй байха юм. А. Мельниковэй хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд Хойто-Муяын хадануудай дундуур түмэр харгын барилгада хабаадалсажа, 5 түмэр, бетон сорго хабсаргаһан байха юм. Бүхы соргонуудай барилгые болзорһоонь 10—15 хоногоор урид дүүргэжэ, ашаглалгада тушааһан алдартай.

Барилгашад бригадна подрядай гуримаар хүдэлхэдөө һайн шанартайгаар, түргэнөөр барилга хэхынгээ хажуугаар үнэтэй сэнтэй материал арьбалан алмахын түлөө тэмсэнэ бшуу. Килограммшье хадааһа, цемент, хабтагайшье модо барилгада сүм хэрэглэхэ гэжэ хүдэлмэришэднай эрмэлзэнэ. Энэ зорилгоёо бэелүүлжэ шадаһашье, Петр Широновой хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив мүн лэ бригадна подрядай гуримаар бүхы ажалаа дүүргэжэ, яһала гэмгүй амжалта туйлана. Үнгэрһэн жэлдэ тус коллектив 3 центнер цемент, 12 кубометр модо бэшэшье материал арьбалһан байха юм. Эдэнэр һара бүриингөө даабари 115—120 процент дүүргэдэг һайн һайхан заншалтай. Хаана бригадна подрядай гэхэ гү, али ажахын тоосооной гуримшье шадамар бэрхээр, бодомжотойгоор хэрэглэнэб, тэндэ заатагүй амжалта туйлагдаһан лэ байдаг шуу. Манай поездын үнинэй хүдэлмэришэд П. Тарбеев, Н. Устьянцев гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригадануудай коллективүүд мүн лэ шэнэ аргаар ажалаа эмхидхэжэ, муу бэшэ үрэ дүнгүүдые туйлана. Үнгэрһэн жэлдэ манай поездын хүдэлмэришэд бригадна подрядай гуримаар 2 миллион 74 түхэригэй барилга хэжэ, ажалай бүтээсые 2 процентээр дээшэлүүлжэ, үйлэдбэридөө 183 мянган түхэригэй сэбэр олзо оруулаа һэмди.

Манай барилга-хабсаралгын 597-дохи поездын хүдэлмэришэд партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлжэ байнхай. Шэнэ онол арга, оньһон техникэ үйлэдбэридэ эрилтэгойгоор нэбтэрүүлэн, социалис мүрысөөнэй үүргэ нүлөөе улам дээшэлүүлнэ. Ажалай журам эбдэгшэдтэй эбсэшэгүй шанга тэмсэл ябуулагдана. Ажалай, үйлэдбэриин, технологическа журамые шангадхахын тула хүн бүхэн харюусалгаяа мэдэрдэг, ажал хэрэгтээ эзэн ёһоор хандадаг шуу. Энээн дээрэһээл манай поездын захиргаан, партийна, профсоюзай, комсомолой организацинууд хүдэлмэришэдэй дунда ойлгууламжын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри бүри эдэбхитэйгээр ябуулха гэжэ эрмэлзэнэ. Ажалай журам эбдэһэн хүнүүдые ганса хэһээхэ, яла түлүүлхэ бэшэ, харин али зэргын харюусалгатай участок дээрэ ажаллажа байһаниинь һайн ойлгуулха, зүбөөр хүмүүжүүлхэ шухала. Бригадна подрядай гурим хадаа хүдэлмэришэдые зүбөөр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэ үүргэ нүлөө үзүүлнэ гээд хэлэхэ байнаб.

Саашадаа бидэ шэнэ арга бүри үргэнөөр хэрэглэхынгээ хажуугаар энэ онол аргын аша үрые дээшэлүүлхэ, өөрынгөө үйлэдбэри гэхэ гү, али барилгада таарамжатайгаар хэрэглэхэ гэжэ шиидэнхэйбди. Шухала хэмжээ зорилгонуудшье абтанхай. Поездымнай коллектив жэл ерэхэ бүри улам ехэ хэмжээнэй ажал хэнэ. Хэрбээ бидэ үнгэрһэн жэлдэ 50 миллион түхэригэй барилга хэһэн байбал, байгша ондо 80 миллион түхэриг ашаглахаар даабари абанхайбди. Иимэ ехэ хэмжээнэй ажал бэелүүлхын тула одоол арга боломжонуудаа бэдэрхэ, олохо, тэрэниие зүбөөр хэрэглэхэ бологдоно ха юм. Манай коллективэй байгша ондо хэхэ ажалай гол шухала зорилго хадаа БАМ-ай 626-дахи километрһээ 718-дахи километр хүрэтэр түмэр харгы табиха зорилго болоно!

Үнгэрһэн жэлэй декабриин 19-дэ түмэр харгы Хойто-Муяын хадануудай баруун хормойдо тулажа ерээ бэлэй. Эндэһээ зүүлжэнь Витим тээшэ түмэр харгы бидэ барилсаха болоо һэмди. Хойто-Муяын хадануудай дундуур түмэр харгы барихын тула 3 миллион кубометр хайр шоройн зөөгдөө, хабсагай шулуун хадануу тэһэлэгдэжэ, сүмэ малтагдаа, түмэр замай хүүргэнүүд, уһа урадхуулха соргонууд хабсаргагдаа. Манай поездын коллектив «Мостострой-9», «Запбамстроймеханизация» трестнүүдэй коллективүүдтэй нягта барисаатайгаар, бэе бэедээ туһалалсан хүдэлжэ, Хойто-Муяын хадануудай дундуур 27 километрэй зайда түмэр харгы табиба. Байгша оной мартын 20-до холын Северомуйск посёлок гэхэ гү, али Муяын дайдада ашаанай поезд хүрэжэ ерэбэ. Энэ тон ехэ удха шанартай. Тоннельнүүдэй, БАМ-ай барилгада хэрэгтэй ашаан алар Муя нютаг түмэр харгыгаар асарагдадаг болобо ха юм. Эндэ Буряадай участогай транспортна барилгашадай оруулһан хубита яһала ехэ. Бидэ нигээд Северомуйскһаа зүүлжээ түмэр харгы барижа, БАМ-ай 718-дахи километртэ хүрэхэ гэһэн гол шухала зорилго урдаа табинабди. Эндэһээ саашань Витим мүрэнэй эрье хүрэтэр «Комсомолец Бурятии» отрядай коллектив түмэр харгы бариха юм. Манай поездын хүдэлмэришэд өөрынгөө участок дээрэ түмэр харгы бариха даабаряа болзорһоонь урид дүүргэхээр эрид шиидэнхэй. Бүхы хүсэ шадалаа ажал хэрэгтээ зорюулха, түрүүшүүлэй жэшээгээр хүдэлһэн хүдэлмэришэднай үгэдөө хүрэхэл бээз гээд һанагдана.

Юумэн бүхэн һанаһан соо бүтэдэггүй ха юм. Шэнгэн түлишэ жэлэй эхинһээ ходол дуталдана. Цемент, хюрөөдэмэл хэрэгсэлнүүд, хадааһан саг болзортоо барилгын участогуудта асарагданагүй. «Нижнеангарсктрансстрой» трестын УПТК-гай коллективтэ хангалгын албанай журамые шангадхахаар саг хүрэжэ ерээ гээд һанагдана. Мүнөө Буряадай участогай хүдэлмэришэд КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулна. УПТК-гай хүдэлмэришэд мүн лэ харюусалгаяа дээшэлүүлхэ ёһотой. Хэрбээ материалай дутамаггүйгөөр абтаад байбал, манай барилга-хабсаралгын 592-дохи поездын коллектив түмэр харгы бариха даабаряа саг болзортонь дүүргэхэл байха.

В. МОСКВИТИН,
«Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 597-дохи поездын партийна организациин секретарь.

Северомуйск һуурин.

АЖАЛАЙ ЖУРАМ ШАНГАД…

ЭРИЛТЫН ШАНГА ГУРИМ…

Жэлэй эхинһээ манай шахтын коллектив арадаи ажахыда хорёод мянган тонно нүүрһэ дутуу үгэжэ, гээгдэнги байдалда ороод байна. Геологическа орёо хүшэр байдалые урдаа барижа, бэеэ сагааруулха эрхэгүйбди гэжэ сэхыень хэлэхэдэ болоно. Тиимэ бэрхэшээлнүүдэй дайралдаашье һаань, гээгдэлэй бодото шалтагааниинь имагтал ажалай эмхидхэлэй болон хүдэлмэриин журамай һуларһанһаа эхитэй гэжэ баримтанууд гэршэлнэ.

Нүүрһэнэй хэбтэшэ жэл ерэхэ бүри доошоо оро оробоор, газар малталгын хүдэлмэриин хэмжээн урданайхида орходоо ехэ болоно. Теэд һүүлэй үедэ энэ хүдэлмэриие зүбөөр түсэблэжэ, нүүрһэнэй хэбтэшын уурхайнуудые үргэнөөр нээхэ бэлэдхэлэй ажал гээгдэлдэ ороһон байна. Тиимэһээ проходчигуудай хүдэлмэриин хэмжээн болон нүүрһэ малтадаг бригаданууда ажалай фронт хоёрой хоорондо ехэ зай гарашанхай.

Проходчигуудай бригаданууд мүнөө үйлэдбэриин шухала хүсэн болонхой. Дээшэлүүлэгдэһэн хэмжээнэй ёһоор ажаллажа байһан М. Аверин, Ю. Иванов гэгшэдэй бригаданууд һарынгаа түсэбые 33—35 процентээр үлүүлэн дүүргэнэ. Гэбэшье нүүрһэшэдтэ ажалай үргэн фронт бэлэдхэгдэнэгүй. Тиимэһээ «хара алта» абалгаар шахтын коллектив түсэбөө дүүргэжэ шаданагүй. Г. И. Калёных, В. С. Можаров гэгшэдэй бригаданууд һайн бэлэдхэгдэһэн уурхайнуудта хүдэлхэдөө, суудхэдээ мянга-мянган тонно нүүрһэ малтажа шададаг бэлэй. Харин мүнөө эрхим ажалайнгаа бүтээсэдэ хүсэд хүрэжэ шаданагүй.

Ажалай журам һулараа гэжэ хэлэлтэй. Сэхыень хэлэхэдэ, һүүлэй хоёр жэлэй туршада энэ талаар хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ гориитой анхарал хандуулагданагүй. Захиргаанай, профсоюзна организациин зэмые мэдэрхэ ёһотойбди. Эрилтын һулархада, журамшье эбдэгдэжэ эхилнэ ха юм даа.

Гэхэтэй хамта энэ хүдэлмэридэ нүлөө үзүүлһэн бэрхэшээлнүүдтэй дайралдана гээшэбди. Хүдэлмэришэдэй кадрнуудаар илангаяа һүүлэй үедэ ехээр дуталлганабди. Шахтёрнуудай ажалай онсо шэнжэ юуб гэхэдэ, түсхай бэлэдхэлгүй зониие даб гээд, газар доро хүдэлгэхэгүй, харин мэргэжэлдэнь һургаха холын хараатай хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулагдаха ёһотой. Тогтоожо хүдэлгэхэ, коллективэй хүсөөр ажалай эрхим жэшээнүүдээр нүлөөлхэнь шухала. Зүгөөр һайн нүлөө үзүүлхэ эрхэ олохын тула коллектив бүхыдөө журамаа шангадхаха зэргэтэй.

Тиихэдэ зарим ушарнуудта үнинэйшье шахтернуудай дунда журам эбдэхэ ушар харагдана. Үнгэрһэн жэлэй туршада ажалдаа гарахагүй 149 ушар үзэгдэһэн, тэлэрүүлгын газарта 86 хүн ороһон байна. Мүнөө жэлдэ иимэ ябадалнууд бүришье олошороо. 67 хүн хүдэлмэридөө ерээгүй, 23 хүн тэлэрүүлгын газарта ороһон байха юм.

Иимэ үзэгдэлнүүдтэй тэмсэжэ, үзэн ядаха байдал коллективтэ тогтоохо хэмжээнүүдые абана гээшэбди. Түсхайлбал, бригадануудай суглаан, нухэдэй суд дээрэ зэмэтэй хүдэлмэришэн бүхэнэй журам шүүмжэлэн хаража, хэһээхэ хэмжээнүүдые абанабди. Ходолоо гээгдэдэг Картавых, Грандина, Размахнин, Камынин гэгшэд ажалһаа гаргагданхай. Газар доро хүдэлһэн стажыень хороохо, түлбэри багатай участогта оруулха, байра абаха ээлжээень хойшолуулха, зэмэтэй гэшүүнэйнь түлөө бүхы бригадыень шан абаха эрхэһээнь хаһаха, «Сошордомо дохёо» гэһэн ханын газетэдэ шүүмжэлэл бэшэхэ гэхэ мэтын хэмжээнүүд абтана.

Жэшээлхэдэ, февраль һарада Е. Ф. Тодоренкын хүтэлбэрилдэг участогай коллектив түсэбөө 161 процент дүүргээд, эрхимлэжэ гарабашье, түрүү һуури эзэлхэ эрхэгүй байба. Эндэ хүдэлдэг хоёр хүдэлмэришэн тэлэрүүлгын газарта ороһон байжа, ондоо участогайхид шанда хүртэбэ. Газар дорохи трансп… тивэй хүдэлм… солходоо, м… баадаха эр… Ушарын гэ… хүдэлмэришэд… дэһэн байгаа.

— Журам… нүүдые ажал… уданшьегүй … гэнь абадаг … нэр буруушаа… жэ М. Авери… гуудай брига… бөөр шахтын… шахткомые … Хүдэлмэришэ… абахынгаа … совет хаража… Туршалтын … нэй хүдэлмэр… наха гурим … хала.

Шахтёрнуу… намжа бодо… раадаа аба… иимэ гурим… эхилээбди. Х… түрүүн сугта… хэдэйнгөө ү… болоходоо, … дэлмэридөө … Эрид шүүд … ажалай жура… тэмсэлдэ про… низаци эмхи… мэри элсүү… дые абажа ба…

Ю. …
«Гуси…» шахтын … комитедэй …

ТҮЛ ОЛООР АБТАХАНЬ

«Улаан-Аха» колхозой малшад тугалыень эхэдэнь хүхүүлжэ түлжүүлдэг хальмаг үүлтэрэй үнеэдһээ олон түл абахые жэл бүри оролдодог юм. Байгша оной хабаршье эдэнэр 250—300 түл абахаар хараална. Энэ ажахыда мяхалиг үүлтэрэй 5—6 гүүртэ бии юм. Мүнөө гүүртэ бүхэндэ далаад толгой эмэ мал тоологдоно. Эдэ гүүртэнүүдэй һаалишад хамта дээрээ гүүртээрээ 150 түл абаха зорилготой.

Эгээл эдэ үдэрнүүдтэ колхозой мал адуулагшадай, һаалишадай, харюусалгатай хаһань хүрэжэ ерэбэ. Мүнөө үедэ тэдэнэр шэнэ түлэй байха байрануудыень заһабарилжа, бэлэн болгоо, тэжээл болон хэрэгтэй болохо зэр зэмсэгүүд хүсэд хүрэхөөр асарагдаа.

Түхэреэн-Тала, Мойлтын, Хабхагшын гүүртэнүүдэй гунжадай шадал тэнхээнь һайн. Эдэ малые саашадань зүбөөр харууһалаа һаа, һүтэйшье үнеэд болохо байна. Теэд тэдэниие бариха гэхэдэ шэнэ байра, ажаллаха хүнүүд олон хэрэгтэй. Энэ асуудалые колхозой правлени зүбөөр шиидхэхэ аабза гэжэ һанагдана.

Хабхагшада ажахын үнинэй малшан Владимир Сыренов 70 гаран гунжадые харуулалдаг юм. Энэ жэлэй малай үбэлжэлгые тэрэ гарза хоролтогүйгөөр үнгэргэжэ байна.

— Нёдондо минии даадаг коллектив далаад тугал абажа, бүрин бүтэн түлжүүлээд, колхоздоо тушаагаа һэн. Энэшье жэлдэ шадаха соогоо түл олоор абахые оролдохобди. Тиигэншьегүй аргагүйл даа. Юуб гэхэдэ, КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленум дээрэ баталагдаһан Эдеэ хоолой программые бодото дээрэнь бэелүүлсэхэ хэрэгтэ өөрынгөө хубитые нэмэлсэхэ гээшэ хүн бүхэнэй нангин уялга ха юм. Тиимэһээ даалгагдаһан ажалдаа эзэн ёһоор хандажа, колхозойнгоо баялиг адуу малые үсхэбэрилжэ ябаһандаа золтойб.

Мүнөө һаядаа гүүртымни гунжад тугаллажа захалхань. Эндэмнай яһала һайн бэлшээри бии. Мүн үбһэ тэжээлшье хүсэд хүрэхөөр нөөсэлэгдэнхэй. Энэ харюусалгатай хаһаяа шадаха соогоо эрхимээр үнгэргэхые оролдохоб, — гэжэ ахалагша мал адуулагша, коммунист В. Сыренов намда мэдүүлээ.

Энэ хүмнай ганса гүүртынгээ мал харууһалаад ябадаг бэшэ, мүн сабшалан бэлшээриеэ һайжаруулхын түлөө ходо оролдожо ябадаг. Намартаа, үбэлдөө наг шэбхэ зөөжэ тарааха, хабартаа Мойлтын, Хабхагшын сабшалангуудые упалха, зундаа өөрынгөө ухи хүүгэдээр звено болоод, үбһэ бэлэдхэхэ хүдэлмэри хэдэг байна. Тэрэ юһэн хүүгэдтэй үнэр баян айлайхи юм. Ехэ үхибүүдынь гэр бүлэ болонхой, түрэл ажахыдаа хүдэлнэ.

— Мүнөө колхозоймнай малшад даалгагдаһан малайнгаа ашаг шэмыень нэмэхын, тоо толгойень олошоруулхын түлөө шанга эрилтэтэйгээр ажаллажа байна. Һүүлэй үедэ журам тухай оло дахин хэлсэгдэнэ гээшэ. Энээниие аргагүй зүб гэжэ һананаб. Бидэнэй дунда зарим малшаднай ажалдаа хайша хэрэгээр хандадаг, архидадаг, журам эбдэдэг зон бии. Эдээнтэй шанга тэмсэл ябуулхаар болоо,— гэжэ тэрэ өөрынгөө һанажа ябаһан бодолоор хубаалдаа.

Д. ДУГАРОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ахалагша малшан В. Д. Сыренов.

Авторай фото.

Ахын район.

КООПЕРАТИВ БАЙГУУЛАГДАА

БАМ-ай баруун участогта байгуулагдаһан «Байгал» гэһэн шэнэ кооператив шадар оршодог һуурин тосхон болон городуудта сэсэгүүд ба таримал модод ойрын сагта эльгээгдэдэг болохо юм. Северобайкальскын болон Нижнеангарскын хүн зон — Буряадай республикын хойто хубида ажаһуудаг БАМ-ай барилгашад болон түмэр замшад тэрээндэ оробо. Шэнэ кооперативай уставаар хүн бүхэн хартаабха ба овощ ургуулхаһаа гадна, саадай шэмэг һайхан, модо, һөөг бургааһа һуулгаха ёһотой.

— Ургажа байгаа һуурин тосхонуудай үйлсэ болон талмайнуудые хамтын хүсөөр ногооруулхын тула иимэ юумэн хэгдэнэ, — гэжэ районой ахамад архитектор Б. Бадмацыренов хэлэнэ. —Харин хүн бүхэн огородтой, теплицэтэй болохонь сохом.

Оротоной ажаһуудаг эртэ урдын Душкачан тосхоной дэргэдэхи саадай участогууд тээшэ уһанай сорго хоолой болон электрын элшэ хүсэ дамжуулха лини барихын тула модон отологдоо. Гадна Северобайкальск — Нижнеангарск — Душкачан гэһэн замаар автобусууд ябадаг болохо юм.

Северобайкальск.
Буряадай АССР.
(ТАСС-ай корр).

МҮРЫСӨӨНЭЙ ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

ШЭНЭ БАЙРАДА— ШЭНЭ АРГААР

Абмаева Галина Демидовна — Түнхэнэй районой «Сибиряк» колхозой түрүү һаалишадай нэгэн юм. Тэрэ «Буряадай АССР-эй габьлата малшан», «Юһэдэхи болон арбадахи табан жэлнүүдэй ударник», «Коммунис ажалай ударник» гэһэн нэрэ зэргэтэй», «Ажалай габьлагай түлөө» гэһэн медальтай. 1978 онһоо жэл бүхэндэ «Социалис мүрысөөндэ илагша» гэһэн значогоор шагнагдана.

Мүнөө түрүү һаалишан өөрынгөө ба фермынгээ ажал хэрэг тухай хөөрэнэ.

Би 1956 онһоо колхоздоо таһалгаряагүй һаалишанаар хүдэлнэб. Түрүүшын жэлнүүдтэ малай фермэнүүдтэ ажалай эрхэ байдал тон хүшэр хүндэ байһан юм. Бүхы ажалаа хүү гарай бар хүсөөр хэдэг һэмди. Һүнэй һаалишье мүнөөнэйхидэ орходоо бага байгаа. Жэлнүүд удаа дараалан үнгэржэ, 70-аад онуудай эхин багаар манай Зариин һү һаалиин фермэдэ наг шэбхэ сэбэрлэхэ транспортёр табигдажа, ажалнай нэгэ бага хүнгэроо бэлэй. Мүн үнеэдые уһалха түхеэрэлгэшье хэгдээ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ һү һаалимнайшье нилээд дээшэлээ. Манай фермэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ үнеэн бүриһөө 2169 килограмм һү haaжа, районой һү һаалиин бүхы фермэнүүдэй дунда гурбадахи һуури эзэлжэ гараа һэн. Харин үнгэрһэн жэлдэ һү һаалгаараа нэгэдэхи һуури эзэлжэ, һанаһандаа хүрөөбди, үнеэн бүриһөө 2330 килограмм һү haaгаабди. Жэлэй түсэбһөө галуур 695 центнер һү haaһан байнабди. Һү гүрэндэ худалдаха түсэбөө болзорһоонь гурбан һара урид дүүргээ һэмди. Бүхы һүмнай тоһоной заводто нэгэдэхи сортоор абтаа.

Фермымнай хахадһаа олонхи һаалишад үнеэн бүриһөө үнгэрһэн жэлэй туршада 2500 килограммһаа дээшэ һү haaжа, социалис уялгануудаа нилээд үлүүлэн дүүргээ. Түрүү һаалишад С. Г. Павлова, Л. А. Ларионова, А. Д. Петерсон, А. Т. Жданкина гэгшэд гурбан мянганда ороймоол хэдэн арбаад килограмм һү дутаагаа. Би өөрөө энэ үнгэрһэн хоёр жэлэй туршада бултанһаа ехэ һү haaжа, гурбан мянгатанай тоодо ябанаб.

Манай фермэдэ гүйсэд оньһожоруулга хэжэ, ажал хүдэлмэриимнай хүнгэдхэхэ аргагүй байһые хараадаа абажа, колхозоймнай хүтэлбэрилэгшэд һүүлэй жэлнүүдтэ һү һаалиин гурбан корпустой томо комплекс шулуугаар барюулһан юм. Үнгэрэгшэ жэлэй һүүл багаар энэ гүйсэд оньһожоруулгатай, үүжам һарүүл шэнэ комплексдоо нүүжэ орообди. Эндэмнай наг шэбхэ сэбэрдэхэ, үнеэдые машинаар haaxa түхеэрэлгэнүүд тодхогдонхой юм. Авто-уһалуурншье хэгдээ. Тэжээл буйлуулха шэнэ цехыньшье хүдэлжэ эхилээ. Үнеэдэй тэжээл оньһожоруулагдамал аргаар тараагдажа үгтэнэ. Досоонь агаарай сэбэр, хуурай байхын тула поточно-вентиляционно түхеэрэлгэ хэгдээ.

Шэнэ байрада ороһон хадаа шэнэ онол аргаар хүдэлхэ гэлсэһэн байнабди. Тиимэһээ тэндэ ороһон түрүүшын үдэрһөө Украинын ССР-эй Львовой областиин «Украина» колхозой һү һаалиин мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй жэшээгээр һү үйлэдбэрилгын поточно-цеховой гурим нэбтэрүүлжэ байнхайбди. Тэрэнэй ёһоор үнеэднай дүрбэн цехтэ амлаарлагдаха юм. Нэгэдэхи цехтэ шэргэһэн үнеэд, хоёрдохи цехтэ тугаллаха үнеэд, гурбадахи цехтэ һаагдажа байһан ба урэжүүлэгдэхэ үнеэд, дүрбэдэхи цехтэ урэжүүлэгдэһэнһээ хойшо шэргэтэрээ һаагдаха үнеэд байха болоно.

Теэд мүнөөдөө элдэб шалтагаануудаар үнеэдээ дүрбэн цехтэ илгажа шаданагүй байнабди. Шэргэһэн үнеэднай фермынгээ хуушан байрада байһан зандаа. Тэдэниие С. Ш. Сордохонов гансаараа харууһална. Тэрэ ажалдаа яһала оролдосотойгоор хандана. Хожомоо энэ цехтэ 50 үнеэнһээ дээшэ ороо һаань, ушөө нэгэ хүниие нэмэжэ табиха юм.

Шэнэ комплексымнай нэгэдэхи корпусой нэгэ хахадтань тугаллаха үнеэдэй цех ба профилактори оронхой. Нүгөөдэ хахадынь тугалай байра болгоодоо. Энэ үнеэд тугаллахаһаа 1—2 хоног урид оруулагдана. Тэдэниие урдань һаалишадаар хүдэлжэ байһан Л. А. Ларионова, В. А. Гагарина гэгшэд һэлгэлдэн һахижа тугаллуулна. Нарай тугалнуудаа тэдэнэр эхэтэйнь арбан хоног байлгажа, уурагыень һайнаар эдюулээд, тугалшадта тушаана.

Тугалнууднай забһарлагдаһан шалатай клеткэнүүд соо байдаг. Тэдэниие дүршэл ехэтэй тугалшад Н. А. Усольцева, Т. Г. Кобелева гэгшэд харууһална. Энэ корпуснай ууралаар ба калорифераар дулаасуулагдана. Тиимэһээ тэндэ дулаан, хуурай байдаг. Нэгэшье тугалай гарзалха ушар тохёолдоногүй.

Хоёрдохи корпус соо һү һаалиин цех оронхой. Эндэ дүрбэн һаалишан хүдэлнэбди. Хүн бүхэндэмнай мүнөөдөө 40-өөд үнеэн хүрэнэ. Шэргээд байһан үнеэдэйнгээ тугаллабал, хүнэй 50-яад үнеэ даажа абахабди. Түрүүндээ гараар һаагдажа байһан үнеэднай мүнөө машинаар һаагдадаг болоходоо, түрүүшын үедэ ладажа ядаа. Байһаар тэрээндэ дадажа, мүнөө ядалсангүй һаадаг болообди. Манай цехтэ маанадые һэлгэхэ табадахи һаалишан табигдаба. Тиимэһээ бидэ тэрээндэ үнеэдээ ээлжээгээр даалгажа амарха аргатайбди. Комплексымнай гурбадахи корпус үшөө ашаглаалгада үгтөөгүй. Тэрэнэй ашаглалгада үгтэбэл, фермымнай үнеэдэй тоо толгой олошоруулагдаха, тэдэнэй тугалһанай һүүлдэ шобторжо haaxa ба урэжүүлхэ цех бии болохо юм.

Шэнэ комплексдо нүүжэ орохоһоонь урид эдэ бүхы үнеэдээ 13 һаалишан һаадаг байгаабди. Хүн бүхэмнай 18 үнеэтэй байһан юм. Мүнөө үнеэдээ машинаар һаадаг болоходоо, һаалишадай тоо гурба дахин шахуу үсөөрбэ гээшэ. Мүн haaһан һүнэймнай өөрынь үнэ сэнгэй хямдарһаниинь мэдээжэ. Һаалишадаар дүршэл ехэтэй, бултанһаа ехэ һү haaжа байһан хүнүүдые үлээгээ юм. Һү һаалиин цехтэ мүнөө С. Г. Павлова, Е. А. Бобкова, А. Т. Жданкина болон А. Д. Петерсон гэгшэд хүдэлнэ. Намайе цехэй ахалагша һаалишанаар табяа.

Поточно-цеховэ гурим фермэдэмнай нэбтэрүүлхэдээ, энээнһээ урид хэды шэнээн тэжээл гаргашалагдажа байгаа һэм, тэды шэнээн тэжээлээрээ һү һаали нилээд дээшэлүүлхэ гэһэн зорилго табигдаһан байна. Мүнөө цех бүхэндэмнай өөрын рацион табигданхай, тиимэһээ тэжээлэй единицэ бүхэн һаагдажа байһан үнеэн бүриһөө шадаал haa ехэ һү абахаар гаргашалагдана. Мүн үнеэд һубайрхаяа, тугалнууд үбдэхэеэ болихо байна. Юундэб гэхэдэ, тэдэнэй түлөө харюусаха түсхай һаалишад, тугалшад бии байхань ха юм.

Хожомоо бүхы цехүүднай нарядгүйгөөр хүдэлхэ гуримда орохо. Мүнөө манай һү һаалиин цех энэ гуримаар хүдэлжэ байна. Ушар иимэһээ цех соогоо булта нэгэ дүнгэй, нэгэ салингай түлөө оролдодог болонхойбди. Энэ шиниин, энэ миниин үнеэн гэлдэхээ болёобди. Урдань би гансаараа оролдон, үнеэн бүриһөө 3000 гаран килограмм һү haaжа байһан haa, мүнөө булта энэ хилые дабахын түлөө оролдохо болонобди.

Шэнэ юумэн ходолоо ойлгосогүй, түрүүшээр хүшэр хүндэ байдаг гээшэ ааб даа. Һаалишаднай хэды дүршэлтэйшье haa, хамтын дүнгэй түлөө оролдохо болоходоо, өөрын даажа байһан үнеэгүй болоходоо, абаһаар энээндэ ухаан сэдьхэлэй талаар даданагүй. Энэл шалтагаанһаа байгша жэлэй хоёр һарын туршада үнеэн бүриһөө 376 килограмм гэхэ гү, али нёдондо жэлэй энэл үеынхиһээ 46 килограммаар бага һү haaгаабди. Саашадаа энэ дутуу дундаяа усадхажа шадахабди гэжэ найданаб.

Зундаа Шара-Хоолой гэжэ газарта зуһаланда гаранабди. Мүнөө машинаар үнеэдээ һаадаг болоод байхадаа, зундаа энэ гуримыень эбдэхэгүйн тула зуһалангай байрада баһал тиимэ түхеэрэлгэ хэрэгтэй болоно ха юм. Колхозой хүтэлбэрилэгшэд үни энээниие хараада абаһан байгаа. Мүнөө тэндэмнай машинаар үнеэдые haaxa түхеэрэлгэ тодхогдонхой. Гансал элһэлиг хүрьһэтэй бэлшээримнай газар ногоогоор багатай юм. Ушар иимэһээ цех бүхэнэй үнеэдые хараалаа абажа, олон жэлэй ногоо, нэмэлтэ ногоон тэжээл тариха эрилтэ табинабди.

Мүнөө жэлдэ манай һү һаалиин цех үнеэн бүриһөө 2500 килограмм һү haaxa гэһэн үндэр уялга абанхай. Энээниие туйлахын тула ехэл эбтэйгээр, нэгэ хүн шэнгеэр ажаллаха болонобди. Харин хожомоо гурбан мянганай хилые дабаха зорилготойбди. Тиигэбэл оронойі Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэгтэ бодото хубитаяа оруулнабди гэжэ хэлэхэ эрхэтэй болохобди.

Г. АБМАЕВА,
Түнхэнэй районой «Сибиряк» колхозой Зариин һү һаалиин фермын һаалишан.

Советүүдэй хүдэлмэри

ГОЛ АСУУДАЛНУУДТА — ОНСО АНХАРАЛ

ЭЙ ЖЭЛНҮҮДТЭ депутадуудай ню- нүүд ажахын өө- ой байгуулалтын дые шиидхэлгэ- й түсэб ба социа- нүүдые бэелүүл- интые элсүүлхэ хабтар ехэ үүргэ болоо. Илангаяа ажаһуудалай эрил- худалдаа най- идхэхэ, элүүрые һайжаруулха, эр- эл дэлгэрүүлхэ, рим сахиха болон удалнуудаар саг онирхожо, бодото дые абажа байдаг ь ехэ һайшаал- эдэ бүхы асуу- ушаа ашатай тү- рэлдөөн һаяхан эрһэн арадай де- Улаан-Үдын го- оведэй ээлжээтэ э болоһон байна. хэһэн хүдэлмэри тоосохо зуураа. гүйсэдкомой тү- В. П. Убеев, тоб- ой баримтанүү- жа, депутадуудай лдуулба. жэл горсоведэй районно сове- родской партнина н хүтэлбэри до- юозай байгуулаг- жэлэй ойн хүн- га бэшэ хүдэлмэ- ан байна. Горо- рияти, ажалша үхэндэ «СССР-эй 60 гаошаган эн үрэа доро со- рысөөн үргэнөөр Тэрэнэй ашаар н ашаг үрэ хү- шанар зарим тэ- арба. Жэшээнь, шада 10 цех бо- үүд һэльбэн шэ- 160 гаран оньһон үүд тодхогдоо. үйлэй шэнэ эд хэ- гаргагдадаг бо- үедэ эмхидхэлэй хүдэлмэри үргэ- нэбтэрүүлэгдэжэ. миллион гаран экономическа ашаг ан байна. Тингэ- ой промышлен- төө 19,3 милли- эй продукци ту- үүр үйлэдбэрил- барилгын хү- ргэнөөр ябуулаг- лгашадай хүсөөр ашаглалгада тү- үн соёлой, ажа- барилгануудые талаар зарим хэгдээ. Эсэстэнь ритай һургуули. 3 саад, гүрэнэй мын Х. Намса- рэмжэтэ Ажалай ай орденто ака- театрай байшан гын хэдэн эмхи ашаглалгада ту- лэр байра олоор бодхоогдожо, хэдэн зүүгаад ажалшад шэнэ гэрээ тол- луулба. Тинхэдэ 12 магазин нээгдээ. Ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай тоо 11-ээр олошороо.

Тоосоото үе соо городой бусадшье ажахы, нэрлэбэл, транспорт болон хэлхеэ холбооной хүдэлмэри нилээдгүй һайжараа, болбосон түхэлтэй болгохо, ногооруулха хүдэлмэри үргэдөө. Алдарта ойн хүндэлэлдэ үргэнөөр дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсоһон 2 мянган ажалша коллектив, 30 мянга шахуу хүдэлмэришэд жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэжэ, үндэр бүтээсэтэ ажалай үльгэр жэшээ харуулһан байна.

Мүн арадай депутадуудай городской, нютагай бүхы Соведүүд КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй заабаринуудые хүтэлбэри болгон Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулжа эхилээ. Тодорхойлходо, гансахан хүдөө нютагуудта 9,1 миллион түхэригэй барилга хэгдэһэн байна. Үйлэдбэриин ба соёл гэгээрэлэй, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын 25 объект бодхоогдоо, 196 гэр баригдаа. Промышленна предприятинуудта хамһабариин 12 ажахы эмхидхэгдээ. Городой 23 сад-огородуудай нэгэдэлһээ 226 тонно үрэ жэмэс, 2 мянган тонно хартаабха ба овощ худалдаанда ороһон байна.

Саашань элидхэлшэ горсоведэй гүйсэдкомой эрхилжэ байһан эмхидхэлэй хүдэлмэри тухай мэдээсэбэ. Городской Совет арад зоной ажаһуудалтай сэхэ холбоотой хэдэн арбаад элдэб янзын асуудал сессинүүд, гүйсэдкомойнгоо заседанисаг үргэлжынгөө комиссинууд дээрэ хаража үзэһэн, таатай шиидхэбэринүүдые абаһан, олонхиинь бэелүүлһэн байна. Гэбэшье, эндэ мүн лэ дутагдалнууд бии. Һунгагшадһаа ороһон 54 захилай ехэнхинь үшөө дүүргэгдээгүй зандаа. Зарим депутадуудай бүлэгүүд, постнууд һанаһанда хүрэмөөр хүдэлнэгүй. Энээн тухайгаа элидхэлшэ мэдэрхэтээ хамта гол түлэб байгша ондо бэелүүлэгдэхэ ёһотой гол шухала асуудалнуудта анхаралаа ехээр хандуулба.

Энэнь тон зүб гээд һанагдана. Юуб гэхэдэ, мүнөө үедэ түб хотымнай ажалшадай урда бүришье орёо ба хүндэтэй зорилгонууд табиатай. Жэшээнь, ойн баяарай жэлдэ капитальна барилгада мүнгэ һомололго 14,1 процентээр, эд бараанай эрьесэ 5,7, хүн зоной хэрэглэмжэ хангалга 2 процентээр дээшэлүүлэгдэхэээр хараалагдана. Энэмнай үнгэрһэн үеынхитэй сасуулхада, нуратгүй дээгүүр олоно. Тиимэһээ городской соведэй гүйсэдкомой, райсоведүүдэй урда улам шанга эрилтэнүүд табигдана бшуу. Тоошолон хэлэхэдэ, арадай ажахын түсэбүүдые саг болзор соонь бэелүүлхын түлөө ганса хүтэлбэрилхы тушаалтанай бэшэ, харин бүхы хүдэлмэришэдэн харюусалга дээшэлүүлхэ, ажал эрхилэлгын оригадна шэнэ гуримые хаа хаанагүй нэбтэрүүлхэ зэрэгтэйноди.

Үшар ихэмэһээ үгэ хэлэгшэдэй олонхинь ажалай журам, эмхи гурим һайжаруулха, архидалга болон архиншадтай тэмсэл эрид шангадхаха сагай түлөөд байһанда тоггоһониинь гайхалгүй ха.

— Эндэ ниитын эмхинүүдэй, ажалша коллективүүдэй өөһэдынь хабаадалга хэрэгтэй, — гээд, республикын дотоодын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо В. А. Васильев тэмдэглэһэн байна.

«Жилгражданстрой» трестын 1-дэхи барилга-хабсаралгын управлениин түрүү бригадирнуудай нэгэн С. И. Шимолина коллективэйнгээ ажал хүдэлмэри тухай мэдээсэхэтээ хамта городой, транспортын, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай хүдэлмэриин дутагдалнуудые шүүмжэлбэ.

— Энэ талаар хэды олон хөөрэлдөөнүүдэй гарадагшье һаа, эрид хубилалта болоногүй, — гэжэ тэрэ тобшолоо.

Үнэхөөрөө, энэнь зүйтэй шүүмжэлэл болоно. Яахадааб гэхэдэ, эдэ мэтын дутагдалнуудые хэдэн хүн үгэ хэлэхэдээ, дурдаһан байна. Тэдэнэй тоодо арадай депутадуудай Советскэ райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. П. Елгин мэдэрхэ баатай болоо һэн.

Арадай һунгамалнуудай эдэбхи үүсхэл, тэдэнэй үүргэ ба харюусалга тухай һонирхолтой мэдээсэл авиационно заводой электромонтажник В. А. Емельянов хэбэ.

— Манай поселогто депутадуудай 4 бүлэг байгуулагданхай. Бидэ гол түлэб һунгагшадайнгаа захяануудые дүүргэхын түлөө ехэ оролдолго гарганабди. Тингэжэ юу хээ түйлаһаншье байнабди, — гэбэ.

Тэрэшэлэн элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ горсоведэй УРС-ын начальник А. П. Нечаев, Улаан-Үдын трикотаж гадар хубсаһанай фабрикын директор А. Д. Тармаев, «Бурятплодоовощхоз» нэгэдэлэй начальник В. В. Матхеев гэгшэд хабаадаба.

КПСС-эй Улаан-Үдын городской комитедэй нэгэдэхи секретарь А. М. Беляков дэлгэрэнгы үгэ хэлэхэ зуураа арадай депутадуудай, бүхы эдэбхитэдэй урдахи дайшалхы зорилгонуудые тодорхойгоор элирхэйлээ. Мүнөө үедэ республикынгаа алдарта 60 жэлэй ойдо эрхим һайнаар бэлэдхэхэһээ ондоо шухала зорилго үгы гэжэ тэрэ онсолбо.

Ив. ОЧОРОН.

«МАНАЙ ҮЕЫН ХҮН» гэһэн конкурсдо ерэһэн очерк

ҺАЙН ХҮН — НЮТАГАЙ ШАРАЙ

(Түгэсхэл. Эхиниинь газетын мартын 26-най номерто).

Хойто-Гол хии баралтай нютаг. Һарьдаг уула хажуудахаань хадаа зүндаа эндэ бараагад гэээл, хура бороо шэдэршэхэдээ, түргэн аадар адхаршахадаа һаатахагүй. Тиибэ ябашье Падановтанай эбтэй бүлын звено ехэнхидээ гараар шахуу жэл бүри 700-һаа 900 гаран центнер хүрэтэр үбһэ соможо абадаг һэн. Хажуугаарнь һарьдагта байһан малаа мартажа болохогүй — тэрэнь гол ажалынь ха юм даа.

Зүгөөр үбһэеэ һайханаар хурихаха шухала. Һайн шанартайгаар хуряагдаһан үбһэн арьбаншье, шэмэтэйшье байха.

— Үбэлдөө һайнаар барижа гараһан, тордоһон залуу мал ногоонон үнэр абахалаараа, һуга үргашадаг, таргалдаг юм, — гэжэ Дулма Дандыповна малша бүряадай урданай ойлгосые һануулна. Ехэ нэмэлтэ шэгнүүр абахын түлөө ганса үбэл, нажарта найдалтагүй, баһа хатуу хабар, натуу намар гэжэ байха. Юрэдөө, малшадай ажалые адаглахадам, энээндэ жэжэ юумэн үгы, түхэреэн жэлэй 366 үдэршье, һүнишье — хүү шүхала шэнгээр һанагдаба.

— Дулма аа, бишни телевизорээ заһуулаад ерэхэмни, тэрээнгүйгөөршни дүлии, балай байна. Конторо, почто дайраад гарахаб, — гээд, Гарма Генинович түргэ, түргэн хэлтэр-ялтар алхалаад, шарга дээрээ зогсонгоо, бурьяса хатаргажархиба.

Удангүй отделениин мяханай гүүртэнүүдэй бригадир Мэлс Малханов отделениин ветврач Константин Маншеев хоёр морёор хүрэжэ ерэбэд. Юундэ «морилһынь» тухайлаад:

— Жаалда, тээ түгаарай ерэхээ ябат даа, — гэжэ Дулма Дандыповна гэмэрһээр, тугалнуудаа туужа асарба. Хотоной хорёо соо мал шэгнэхэ түсгаар түхеэрэлгын «хоолой» руу тугалнуудаа оруулаад, нэжээдээр шэгнэжэ, номерыень, зүһыень, эрэ, эмыень бэшэжэ, намарһаа нааша түрэһэн 36 тугал шэгнэжэ, нэмэлтэ шэгнүүрыень гаргажа, нилээн удаан болобод. 6 тугалынь январь соо түрэһөөр бэшэгдэбэ.

Тинхэдэ үнеэн бүхэнэй хэзээ тугаллаһые, хэзээ зайлада ороһые, хэзээ тугаллахые Дулма Дандыповна өөрөө жэншэд гүүлэнгүй түсхай дэбтэртэ тэмдэглээд байдаг юм. Мэргэжэлтэд тэрэ дэбтэрыень абажа харабад. Тэндэнь, жэшээлхэдэ, «Шарбууна», «Шандаган», «Далоу», «Хэлтэгээбшэ», «Һалбаасгай», «Бага билсаадха», «Мүргэдэг соохор» гэхэ мэтын үнеэдэй нэрэнүүд тушаа бүхы мэдээн аржыса бэшээтэй. Тиимэһээ малшад хабар гү, али намар хэды тугалые тушаалгын хэмдэ хүргэхээ мүнөөнһөө мэдээд байна гээшэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ тэдэ зуун үнеэнһээ 103 тугал абаа бшуу.

— Үнеэд эхирлэнэ гээшэ гү? — гэжэ минии һонирхоходо:

— Зоотехническэ тоо бүридхэлөө нарин нягтаар хээл, үнеэ һаатуулангүй зайлада оруулаад байбал, жэлдээ зарим үнеэдээ хоёр дахин тугаллуулха арга бии юм, — гэжэ ойлгуулба.

Удангүй Гарма Генинович гүйлгэжэ ерээд, досоогоо ямаршьеб баяраа нюуһан мэтэ, ондоохоноор миһэдмиһэд гэн, гэртээ ороод:

— Гена ошо, телевизорээ тэбэреэд ерэ, унагаабаш, — гэнэ. Тингээд бултанда хандажа: — Дэлгэр посылка абааб гэжэ бэшээ, — үшөө нэгэ хэды иишэтиишээ ябад гээд: — Раямнай хүбүүтэй болоо! — гэжэ эгээн ехэ баяраа хүлеэбэритэй буряад зан харуулжа, хамагай һүүлдэ дуулгаашье һаань, сэдьхэлээ хүлгэһэн, һэгшэһэниинь нюушагүй эли байба.

Һайнаар алба хэһэнэйнгээ түлөө жэлэй туршада Дэлгэрэйнгээ хоёр дахин амаралта абажа, гэртээ ерээд ошоһон тухай хөөрэхэдэнь, эсэгэ хүнэй омогорхол хоолойнь аялгада мэдэрэгдэнэ.

Малшадай үдэшын ажал эхилбэ. Булта гаража, бэлшээриһээ үбүй-һубүй һубарижа ябаһан, эндэ тэндэ хэбтэшэһэн үнеэдээ суглуулна. «Һүү-һааш!» — гэлдэхэ абяан үдэшын самарянда элихэн соностоно. Бүхы малаа байра байраланъ уятар, тугалнуудаа, мүн хэдэн бүхаяа байха газартань оруултар, хүхүүли үнеэдтэ тугалнуудыень залатар, һаагдаха ёһотой хэдэн үнеэнэй шабхаруу шобтортор, моридоо табижа, үһалжа, элеэлүүлтэр — үни харанхы болонхой, шэнэ һара хадын хүбөөдэ уятай юм шэнги ёдойходожо, тосхоной галнууд ялагашалдажа байгаа һэн.

Ажалай юрын нэгэ үдэр ингээд дүүрэбэ гээшэ. Энэ үдэрэй хэдышье урагшатайгаар, ашаа үрэтэйгөөр үнгэрөөшье һаа, үнгэрһэн үдэрөө үдэшын сайлалганай үедэ огто мартаад, үглөөдэр, нүгөөдэр, бүри хэды хоноод, хэдэн һара болоод хэхэ, бүтээхэ юумэн тухайдаа хөөрэлдэхэ юм. Һанаата болохо, хүсэ шадалаа мүнөөнһөө тааруулан элсүүлхэ, хэнтэйшьеб зүбшэхэ, туһа эрихэ хүбииншье, ажалайшье хэрэгүүд гараад лэ ерэхэ бшуу. Тиимэ даа... Автобусой ябадаггүй, машинаар хомор Хойто-Голһоо Хэрэндэ, районой нарайлалгын байшанда хэбтэһэн басагандаа ошожо ерэхэ. Тэндэһээ гарахадань, асарха машина хэрэгтэй болохо, бишыхан зээ һуури, самсаһаа эхилээд, эрихэл юумэеэ эрихэ. Малдаа силос асаруулбал, үлүү болохогүй байгаа. Намар түрэһэн тугалнуудаа 120—130 килограммтай болоходонь, эхэһээнь һалгаажа, тугалшадта тушаахаар болоо.

«Түрүүшүүлэй слёт болохо гээ лэн. Хэмнай ошохоб?» «Үбһэеэ мүнөө жэлдэ өөһэдөө абажа шадаха гүбди?» «Банза, эдеэ хоолоо, тоног туушаяа хадагалжа байха шэнэ амбаар мүнөө намар барижа абаха байна». Асуудалнууд. Бодолнууд. Түсэбүүд. Тэдээнгүйгөөр хүн ажаһуужа шадаха юм гү? Илангаяа нимэ ажалтай зон. Толгой дээрэнь гүрэнэй амиды зөөри — 74 үнеэн, буханууд, морид. Энэ малаа шадал соогоо олошоруулаад, мяханда тушаагдаха тугал бурууүнүүдые түлжүүлжэ, таргалуулжа байха — иимэ гол зорилготой байна. Эдээнние харахадаа: «Иимэл хүнүүд оронойнгоо Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ, бэелүүлнэшье гээшэл даа». — гэжэ һанаандам ороо һэн.

Малшан хэзээ амарха юм, нажар лэ бээ даа гэжэ малшанай ажалые һайн мэдэхэгүй хүн һанахадаа болохо. Зунай зүлгы сагай ерэхые малшад, нээрээшье, ехээр хүлеэдэг — амаржа абахаяа бэшэ, мүнөөхил гол зорилгоёо дүүргэхээ, үта үбэлэй нюргые гарза гайгүйгөөр дабаха гэжэ үнтан хэбтэнгүй бохиноһон, шурбэһэ шандааһаа һуһаа һанайнгаа аша үрые абахаяа тэрэ таатай сагые хүлеэдэг гээшэ ааб даа.

Түнхэнэй ажахынуудай бэлшээн тарагалуулагдаха ёһотой бүхы мал нажартаа хадын үндэр бэлшээринүүдтэ гаргагдадаг. Гарма Генинович Эрхүү мүрэнэй эхиэ абадаг Элшэр нуурай эрьедэ гурбан жэл үлаа дараа зуһаба. Тиишэ ошохо харгынь гэжэ-ээ! «Бэрхэтэй» гэһэн ганса үгөөр удхыень тайлбарилхаар бэшэ. Ашаатай мориной шагтагаллашамаар харанхы хара шэбэр, төөришэмөөр үдхэн, үндэр ой, унама шабар, үерлэбэл юушье, хэниишье табихагүй хадын түргэн гол горхонууд. Саашаа болоходоо, шулуурхуу нюсэгэн жалга, хүтэлнүүд эхилхэ. Теэд баһал шабартай. Шабарта унаһан малаа хэды татаха саг болодог. Туранхай мал эсэжэ, дабаанда баһа ядалдашаха.

— Харгыдашни саһанай орожорхёо болбол, тэрээнһээ зоболонтой юумэн үгы. Мал зуурашадаг юм. Тинхэдэнь сай шанажа, уулгажа, тэнхээ оруулагшабди. —гэжэ Гарма Генинович хөөрэнэ. — Тугалнуудаа мориндоошье ашаха үшар болодог даа. Уляаһан-Дабаан, Соортой, Шуууюр, Тэмээлиг гэжэ газарнуудта майхангаар хоножо, табадахи үдэртөө гэжэ бүүсадаа хүрэгшэбди...

Һарьдагай бэлшээриин ногоон хамар сорьёмо хангалтай, шэмэ шүүһэ ехэтэй. Теэд үдхэн, үндэр бэшэ, абар-табар ха юм даа. Тиимэһээ үбэр, жалгануудаа үе-үе болоод лэ һэлгэжэ байгаад, малаа адуулха хэрэгтэй. Үдэшэндөө бүридхэжэ, суглуулжа асараагүйдэ аргагүй, ондоо ажахын гүүртэнүүдтэй ниилэхэ. Үшөө аюултайнь гэхэдэ, шоно, баабгайн хүнэһэн болохоёо ядахагүй. Үнгэрһэн зун хэдэн тиимэ үшар дайралдаа. Аадар бороогой, саһа мүндэрэй ороходо, һэргэг бай. Юрэдөө, тугалнуудаа һалгаажа бэлшээхэ, үбшэлһэн тугалаа өөрөө аргалхаһаа захалаад, жэжэ гэшэгүй хэрэгүүд бэлшээриншье үедэ мундахагүй.

— Аяар гурбан һара соо ганса нюсэгэн хаданүүдые хараад лэ байхада, үйдхартай бэшэ гү? — гэжэ Гарма Гениновичэй зүгаадаа түлэг халажа байхые ажаглаад, зорюута асуубаб. Хадхан һагад һураһыемни ойлгоод:

— Харин, залуу зондо бэрхэл юм бээз, хүбүүднай гэртээл мэндэжэ байгша, — гэжэ шогтойгоор миһэд гээд, Гарма саашань томоотойгоор үргэлжэлүүлбэ: —Бэе бэедээ найдаад, ээлжээгээр харижа ерэнэ ха юмбибди. Би үбһөө абанаб. Тиин гэтэрээ түсэб үялгаа мартахагүйш. Һүүлэй үедэ харюусалгамнай бүришье дээшэлээ. Партиингаа Центральна Комитедэй майн Пленумэй шиидхэбэрине хэн дүүргэхэ болоноб даа? Бидэл бэшэ гүбди? Юрэн үйдаха сүлөө бологшогүй юм. Загаһашалхаш, ондоо отогуудта айлшалхаш. Мүнөөхи транзисторнай нагааб? Дэлхэй дээрэ юун боложо байнаб хүү мэдээд байхаш. Шиниишье дуу, шүлэгые шэгнагшабди. Нойроо сэлмэбэл гү, али бороо үһээндэ мэдэхэ-мэдэхэ үльгэр, таабаряа хэлсэхэш. Хээрэ ябахадаа, хүнүүд бии-үгы юумэеэ доло хөөрэлсэдэг лэ даа...

ГАРМЫН багада эсэгэнь гэнтэ хүндөөр үбшэлөөд, наһа барашаһан юм. Долгор эхынь харууһан доро долоон үхибүүд үлөө. Гармын арбан хоёр хүрэжэ ябахада, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилшоо. Гурбан аханарынь дайнда мордожо, Гарма хүбүүн ежыдээ хамһаллаха түшэг түлгүүринь боложо үлөө һэн. Байтараа өөрөө ехэшүүлтэй хамта газар хахалха, борнойлхо, таряа хадаха, үбһэ сабшаха, түлеэ отолхо — колхозой бүхы ажал хэлсэдэг болобо. Таряанай боодолнүүдые үбэл болотор шаргаар зөөжэ, мориин молотилкаар сохилсодогшье байгаа.

Юрэдөө, дайнай үедэ, дайнай һүүлээрхи баһал хүшэр хатуу жэлнүүдтэ юу хээгүй гарнууд бэ?! Тиимэһээ һуниндөө мүнөө яһа үнаань шархирна, яншана бшуу. ФЗУ-да татагдаад, шахтадашье хүдэлөө. Удангүй гэбтээ харихадань, колхоз модо бэлэдхэлэй газарта эльгээгээ. Баһа колхозой даабаряар мүльһэн харгыгаар Ахын аймагта хэдэн үбэл шаргаар ашаа шэрэлсээ.

Тингээд лэ мал ажалда гуша шахуу жэлдэ таһалгаряагүй хүдэлжэ ябана. Ажахынгаа экономикодо оруулһан хубитань ЭВМ дээрэ тоолоходо гаргахаар горитой болонхой бээз. Гэхэ зуура манай орондо ажалша хүнэй аша габьяагай үндэрөөр сэгнэгдэдэг, али бүхы аргаар тэмдэглэгдэдэг байһаниинь үрматай.

Г. Г. Падановай ямар нэгэн шагналда хүртөөгүй жэл хомор байба. «Коммунис ажалай ударник» гэһэн тэмдэгээр гурба дахин, 1973 онһоо 1979 он болотор жэл бүри гэхэ гү, али зүргаа дахин «Социалис мүрысөөндэ илагшын», 9-дэхи, мүн 10-дахи табан жэлнүүдэй ударнигай тэмдэгүүдээр, «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» болон бусад медальнуудаар шагнагдаһан байна.

Эдэ бүхы жэлнүүдтэ Падановтан үгтэһэн түсэб, абаһан социалис үялгаяа ходо дүүргэжэ, нэгэн гэбэл, совхоз соогоо, үгы гэбэл, район соогоо түрүүлжэ ябаа. Гарма Генинович «чемпион» гэһэн лентэ оло дахин зүүһэн, райсоведэй депутадаар һунгагдаһан, олон суглаанда хабаадалсаһан юм.

Һүүлэй жэлнүүдтэ муугаар хүдэлдэг болошоо гү? Үгы ааб даа. 1982 оной дүн гаргахада, түсэбөөр хараалагдаһан 700 граммай орондо жэлэй туршада тугал бүриһөө дунда зэргээр сүүдхын 900 грамм нэмэлтэ шэгнүүр абаһан байба, тинхэдэ Элшэртээ тугал бүхэнииинь хонохо бүреэ 1200 граммаар нэмээжэ байһан болоно.

Һаяхан Түнхэнэй «Саян» газетые хараһамни, тиимэ лентэтэй Дулма Дандыповнагай дүрэ зураг һүүлгаатай байба. А-һаа! Хойто-Голдо ошоходоо, Дулма Дандыповна райсоведэй депутат гэжэ дуулаа һэмнайб. Зүб лэ даа! Адлил ажаллажа ябана ха юм. Шагналаашье, нэрэ солоёошье тэгшээр хубаахань бүрүү бэшэл. Адли тэгшэ эрхээ зүбөөр эдлэһэн мүнөө үеын эбтэй бүлын шэнжэ! Үнэхөөрөөшье, Дулма Дандыповна суглаан, зүблөөн дээгүүр шанга асуудал сэхэ руунь табихадаашье үгэ хэлээр дутахагүй. Баһал ажалша шурбэһэлиг үгтай. Аханъ — Доржо Дандыпович Санжеев мүн баһа Ажалай Улаан Тугай ордентой.

Туранай совхоз һү, мяха гүрэндэ худалдаха, барилга хэхэ талаар 1982 онойнгоо түсэбые үлүүлэн дүүргээ гэһэн мэдээсэл газетэдэ уншаад, Падановтан, Санжеевтэн, мүн олон иимэ ажалша хүнүүдэй үдэрэй, жэлэй ажалай үрэ дүн дүһал дүһалаар сугларжа, хамтын амжалтые бүридүүлнэ.

Лопсон ТАПХАЕВ.

Анна Антоновна Ермошкина Сэлэнгын районой Бараты тосхоной больницада ахалагша врачаар хүдэлжэ эхилһээр үнинэй юм. Тэрэ 1969 ондо Томскын медицинскэ институт дүүргэжэ ерэмсээрээ, дурсагдагша нютагта һуурижаһан байна.

Врач Ермошкина арба гаран жэлэй туршада эндэ врачаар хүдэлжэ байха үедөө нютагайнгаа ажалшадай һайшаал магтаалда ходо хүртэжэ ябадаг юм. Энээниинь Анна Антоновнада олгогдоһон Буряадай АССР-эй, РСФСР-эй габьяата врачай нэрэ зэргэ үнэншэмэ тодоор гэршэлжэ үгэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. А. Ермошкина.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЖОЛООШОДОЙ АРХИДАЛГА АЮУЛТАЙ

...ын Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи тусхай ...эшүүд үнгэрһэн жэлэй туршада харгы замуудта ...һэргылхэ талаар хүдэлмэриин дүнгүүдые гар...ээ 1980—1981 онуудта харгын аваринуудай ни...өө һаань, 1982 ондо гэнэ усалнуудаи тоо 7,9 ...олошороо гэжэ элирээ.

...олоошодой, ябаган хүнүүдэй гэмээр машина, мо... мүргэлдэхэ, хүмэрихэ ушар али олон үзэг...суудай жолоошод нёдондо гол уялгануудтаа ...р хандажа, тэдээндэ зэмэ олоор тохогдоо. Жэ... хэлэбэл, Буряадай транспортна управлениин ...автотранспортна 1-дэхи предприятиин жолоо...гсаа соо аяар 8 авари хэһэн байха юм.

...лүүтайгаар рульда һууһан мүн скоростьёо нор...гээр түргэдхэһэн жолоошодой гэмээр гэнэ усал ...болоо. Бүхы болоһон аваринуудай 39,9 процен...үулай һэшхэлдэ тохомоор гээшэ. Һогтуу жолоо...эр аяар 155 хүн ами наһаяа алдаһан, 484 хүн ...мтэһэн байна. Орон соомнай манай республика...үшөө нэгэхэн лэ областьдо эгээл иимэрхүү бай...аэ. Тиимэһээ республикымнай бүхы предприяти ...зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэ жолоошодой ...үуламжын хүдэлмэриие улам һайжаруулха эрил...э гээшэ.

...эдэн жэлнүүдтэ жолоошодой архидалгатай та... тэмсэл ябуулагдаа. Республиканска комисси дээ...удал хоёр дахин харагдажа, зүбшэн хэлсэгдээ, ...ахын урда, рейсын удаа медицинскэ харалга...үнгэргэгдэдэг болоо. Ама халамгай жолоошо...лхэ, тэдэндэ зэмэ тохохо талаар хүдэлмэреэ гү...инспекциин түлөөлэгшэд нилээд һэргээгээ. 1982 ...амта 12.685 һогтуу жолоошон баригдаһан байна. ...мо баримтын гол шалтагаан гэхэдэ, олонхи ав...удай хүтэлбэрилэгшэд журам сахилгада анхара...йгоор хандуулнагүй, жолоошодые хүмүүжүүлхэ ...лмэреэ пуладуулна, һогтуугаар рульда һуугаад ...бсэнэ. Гадна республикын министерствэнүүд бо... зургаануудай жолоошодто шанга эрилтэ табиг...

...Загарайн, Мухар-Шэбэрэй, Түнхэнэй, Хориин, ...районуудта һогтуугаар машина жолоодохо ушар ...лоор дайралдаа. Жэшээлхэдэ, Яруунын районда ...нуудай 74,1 процентнь һогтуушуулай гэмээр бо...на. Гэхэтэй хамта түлишын промышленностиин, ...ын, ой модоной ажахын министерствэнүүдэй мэ...приятинуудта һогтуу жолоошод оло дахин авари...

...ын авто-ажахынуудтахи байдал абаад харая. ...» трестын автобазын жолоошод нёдондо хар...ри. хэһэн, тиин 3 хүн үхэһэн, 3 хүн гэмтэһэн ...рятпромжилводстрой» трестын Улаан-Үдын нүү...рүүлагдамал колоннодо 3 авари һогтуу жолоо...эр болоо. Оронгын совхоздо, Шулуутайн лес..., Түнхэнэй, Яруунын совхозуудта, Хилганын кол...рятавтодорой Улаан-Үдын ДРСУ-гай, Байгалай ...йлэдбэриин ажахын коллективүүдтэ жолоошодой ...бадалтай горитой тэмсэл ябуулагданагүй.

...гэнэ усал һэргылхэ талаар республиканска комис...хэбэринүүдые бэелүүлэн, жолоошодой архидал...лээ шангадхаха шухала.

Х. ХАНДУЕВ,

...усал һэргылхэ талаар Буряадай АССР-эй Ми...й Соведэй дэргэдэхи комиссиин секретарь.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС
АПН

ЗОХЁОХЫ ЁҺОНОЙ ОРШОН БАЙДАЛДА

УЛААН-БААТАР. Монголдо политическэ шухала кампани амжалтатайгаар дүүрэбэ: МНРП-гэй 3 мянган эхин эмхидэ тоосоото-һунгалтын суглаанууд болобо.

МНР-эй социальна байгуулалтын зорилгонуудые. Монголой долоодохи табан жэлэй гурбадахи — шиидхэхы жэлэй даабаринуудые дүүргэлгын шухалын шухала асуудалнуудые республикын коммунистнууд зохёохы ёһоной, бүтэмжэтэй һайн оршон байдалда зүбшэн хэлсэбэ.

Тоосоото-һунгалтын кампаниин үедэ эхин партиина организацинууд МНРП-гэй XVIII съездһээ хойшо үнгэрһэн хоёр жэлэй туршада соо бэелүүлһэн хүдэлмэриингөө дүнгүүдые сорсолһон байгаа.

СОВЕТ-ИНДИИН ХАРИЛСААН

ДЕЛИ. Түсэблэлгын талаар харилсаа холбоо тогтоодог совет-индиин бүлэгэй долоодохи заседани эндэ болобо. Индиин түсэблэлгын министр Ш. Б. Чаван тэрэнине нээлгэ дээрэ үгэ хэлэхэдээ, республикын экономикын хүгжэлтэ, дэбжэлтэ СССР болон Индиин хоорондохи али нэгэндэнь ашатай туһатай экономическа харилсаае үргэдхэн гүнзэгырүүлгэтэй таһаршагүй холбоотой байна гэжэ мэдүүлээ. Хоёр талын харилсаае бэхижүүлгэ Индиин социально-экономическа хүгжэлтын зургаадахи табан жэлэй түсэбэй (1980—1985 онууд) зорилгонуудые дүүргэлгэдэ шухала удха шанартай байна гэжэ министр тэмдэглэбэ.

Элшэ хүсэ, түмэр замай транспорт, үһалууриин болон экономикын бусад һалбаринуудые хүгжөөхэ хэрэгые түсэблэлгын асуудалнуудые заседанида хабаадагшад зүбшэн хэлсэһэн байна.

ВНР-эй ГҮРЭНЭЙ СУГЛААНАЙ СЕССИ

БУДАПЕШТ. ВНР-эй Гүрэнэй суглаанай сесси эндэ болобо. ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Янош Кадар болон ВНР-эй бусад хүтэлбэрилэгшэд тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадаһан байгаа.

Венгриин Арадай Республикын Президиумэй Верховно суудэй түрүүлэгшэ ба ВНР-эй Генеральна прокуророй тоосоонуудые депутадууд зүбшэн хэлсэбэ.

Советскэ Союзтай, бусад аха дүү социалис оронуудтай хани барисаан, Варшавска Договорой эмхиие, Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведые саг үргэлжэ бэхижүүлгэ венгер арадай амгалан тайбан зохёон байгуулхы ажалай таһаршагүй эрхэ нүхэсэл болоно гэжэ ВНР-эй Президиумэй Секретарь И. Катона мэдүүлээ. Венгриин Арадай Республика амгалан ёһоор зэргэ оршохо гол ёһонуудые гадаадын политикадаа хүтэлбэри болгон бэелүүдхэдээ, тэдэнэй ниитын байгуулалтаһаа дулдыдангүй, бүхы гүрэнүүдтэй һайн харилсаа холбоо тогтоохые оролдоно.

Энэ хараа шэглэл манай национальна аша туһада харюусана. Юундэб гэхэдэ, социалис хани нэгэдэлдэ Венгриин хабаатай байлга, бусад оронуудтай али бүхы харилсаа холбоониинь Венгриин экономикые амжалтатайгаар хүгжөөхэ арга олгохо байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

РЕЙГАНЭЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

ВАШИНГТОН. США-гай захиргаан буу зэбсэгүүдые ехээр бүтээн гаргаха программые конгресстэ табижа, баталуулхые оролдожо байна. Имагтал иимэ зорилготойгоор президент Рейган американ телевиденеэр үгэ хэлэбэ.

Вашингтон уласхоорондын оршом соо «хүсэ хэрэглэхэ политикаяа» саашадаашье бэелүүлхэ хараатай юм гэжэ Рейган тэмдэглээ. Иимэ зорилготойгоор стратегическэ буу зэбсэгүүдые ехээр бүтээхэ, шэнэ технологиин үндэһэ һуури дээрэ юрын зэбсэгтэ хүсэнүүдые һэльбэн шэнэдхэхэ программая США үргэлжэлүүлхэ байна гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Мүнөө США «В-1» түхэлэй стратегическэ шэнэ бомбардировщигуудаар, ракетэнүүдтэй уһан доогуур ябадаг «Трайдент» гэжэ атомна онгосонуудаар зэбсэгтэ хүсэнүүдээ хангажа байна. Армии шэнэ танк абаа, агаарай сэрэгэн хүсэнүүд һэльбэн шэнэлэгдэнэ. Далайн-сэрэгэй флодой бүридэлдэ сэрэгэн корабль 600-да хүргэгдэхэ юм. Американ империализмын добтолхы отряд болохо далайн ябаган сэрэгэй десантна арга боломжонууд үргэдхэгдэхэ байна.

Ракетэһээ хамгаалалта хэхэ шэнэ хүдэлмэри ябуулагдажа байна гээд тэрэ хэлэбэ гэжэ шэнжэлэгшэд онсо анхаралаа хандуулна. Эдэ бүгэдэ эрдэм, техникын һүүлэй түйлалтануудта түшэглэхэ, газар дээрэ, мүн замбуулинда байрлуулагдаха юм. Эдэ бүгэдын буу зэбсэгүүдые урдилдэн бүтээхэ арга олгохо байһаниинь ойлгосотой. Эдэ түсэбүүд хадаа «ядерна түрүүшын добтолго хэхэ хүсэ байгуулха замда шэнэ ехэ алхам болоно» гэжэ Эн-би-си гэдэг радиотелевизионно компани сэгнэнэ.

Американ экономикые хүшэр хүндэ байдалда оруулдаг түйлай ехэ сэрэгэн гаргашануудые хаһахын түлөө һүүлэй үедэ зарим тэды оролдолго гаргажа байһан конгрессые президентын эрид бурууушаан шүүмжэлхэдэнь, тэрэнэй хэлэһэн үгын ямар удхатай байһаниинь илангаяа элирнэ. Тэрэ конгресстэ ородог «либералнуудые», ядерна дайнда эсэргүү хүдэлөөндэ хабаадагшадые абаха танаггүйгөөр муушалаад, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаралгые хизаарлалга дайнай аюулые дэбэргэхэ, США-гай национальна аюулгүй байдалда уршаг тойбо татаха юм гэжэ тэдэниие гэмнэһэн байгаа. Ерэхэ финансын жэлдэ үзэгдөө дүүлдаагүй ехэ хэмжээнтэйгээр —280 миллиард доллар— Пентагоной бюджедые баталуулха зорилготойгоор хүули баталан абагшадые баалан хашаха ябуулга эмхидхэхэ уряатайгаар хархис бүлэгөөрхидтэ хандаба.

Дайн жүрөөдэһэн хараа шэглэлһээ сагаруулхадаа, Рейган, урдынхидал мэтэ, «совет сэрэгэй аюулаар» американхидые айлган һүрдөөхые оролдоһон байха юм. Пентагоной һаяхан хэблүүлжэ гаргаһан «Совет сэрэгэй хүсэн» гэһэн брошюра сооһоо абтаһан худал хуурмаг баримтануудые тэрэ үндэһэ болгоһон байгаа. Зүүн ба баруун оронуудай хоорондохи сэрэгэй хүсэнүүдһээ зарим түхэлэй буу зэбсэгүүдыень зорюута абажа, иишэ тиишэнь худхаад, харуулһан байна. Тинхэдээ бүгэдэндэ мэдээжэ ушар баримтанууд тухай юушье дурдабагүй. Европодо тодхогдон табигдаһан дундуур зайда хэрэглэгдэхэ боеголовконуудайнгаа тоогоор Советскэ Союз США-һаа оло дахин бүлюу юм гэжэ президент баталба. Холбоото Штадуудай дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна буу зэбсэгүүдые түлхин гаргаха олон зүүгаад түхеэрэлгэтэй байһаниинь һайн мэдээжэ. Тэрэнэй түд бүхэндэ хэдэн ядерна боеголовко бии бшуу. Тэрээнһээ гадна, США-гай НАТО-дахи дүтын союзнигууд — Англи болон Франци — Советскэ Союз тээшэ шэглүүлэгдэһэн дундуур зайда хэрэглэгдэхэ 162 ракетэтэй байна. «Конгресстэ баталагдангүй үлэхэ түйлдаа хүрэһэн Пентагоной бюджедые аршалан хамгаалха гээшэ Рейганэй хэлэһэн үгын гол зорилго болоно», — гэжэ Эн-би-си гэдэг радиотелевизионно компани тэмдэглээ. Рейган «сэрэгэй зорилгонуудта гаргашануудайнгаа түсэбые хамгаалха гэжэ һэдэһэн байгаа» гээд ЮПИ гэдэг информационно агентство тэмдэглэнэ. Ойрын табан жэлэй хугасаа соо эдэ гаргашанууд 2 триллион шахуу долларто хүрэхэ байна. Демократическа партиһаа США-гай президентын тушаалда кандидатураяа дэбжүүлхые оролдожо байһан А. Кренстон Рейганэй хэлэһэн үгые эрид бурууушааба. «Американ арад болон конгрессые үхэхэ түйлдань хүрэтэр айлгажа, сэрэгэй гаргашануудта тэдээнһээ бүри ехэ мүнгэ зөөри алдахуулжа абаха» гэһэн нэгэл зорилготойгоор телевиденеэр үгэ хэлэхые шиидэһэн байгааб» гэжэ Рейган мэдүүлээ гэжэ тэрэ хэлэбэ. «Бодото дээрээ Рейган өөрыгөө бурууушаана, — гэжэ Эй-би-си гэдэг телекомпани тэмдэглэнэ. — Нэгэ талаһаа, тэрэ эб найрамдалай түлөө тэмсэжэ, ядерна буу зэбсэгүүдые үгы хэхэ хүсэлэнтэй байһанаа мэдүүлнэ. Тиигэхэ зуураа, тэрэ сэрэгэй программа дэмжэхыень американхидые уряална»

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ ҺОНИН

НАЙДАМТАЙ ХАЛААН

Сонхын саана һаглайһан уляанай мушэрнүүд дээрэ таража һууһан борбилоонууд шаг шуула табижа, хабарай наранай дулаахан элшэ доро хөөрсэгэн наадана. Тингэжэ байтараа хэмнай гоё һайхан хоолойтойб, хэнэймнай хангюурдаһан дуун бултанайхиинаа зохид гэһэндэл бэе бэеэ таһа түрин дуугаа эдэлүүлнэ.

Бодолгото болон тэдэнине саг зуура хаража байһанаа Олев Оя наашаа эрьелдээд, өөрынгөө түрэл коллектив — Эстониин ССР-эй Гүрэнэй эрэшүүлэй академическа хоор (ГАМХ) тухай хөөрэжэ эхилнэ:

— Ленинэй болон Гүрэнэй шангуудай лауреат, Социалис Ажалай Герой, СССР-эй арадай артист Густав Эрнесаксын нэрые дурдангүй манай коллектив тухай хөөрэлдэхэ эхилхын аргагүй байдаг. Хоёр зуу гаран дуу, тэдэнэй тоодо «Эхэ орон—минии дуран», «Дуурайһан» гэһэн хоровой дуунууд, «Загнашадай айсабайдал» гэжэ хоровой сюитэ, мүн тиихэдэ ухибүүдэй болон гэлэй хүнэй гүйсэдхэхэ дуунуудые найруулан зохёожо, Эстониин хүгжэмэй искусствода ехэхэн хубита оруулаа. Эрнесакс табан оперын автор. Гүрэнэй Таллинай консерваторидо тэрэнэй хүтэлбэрилгэ доро дирижернүүдэй хоор ургажа гараа гэхэдэ болохо. Густав Эрнесакс Эстониин арадай эгээн дуратай, эгээн мэдээжэ «Душан Үбгэжөөл», дуушадай һэлидоркүүдые эмхидхэгшэ, бултанаймнай хүтэлбэрилэгшэ юм. Мүнөө эрэ 75 наһа гүйсэхэдэнь, энэ баярай үдэртэйнь дашарамдуулан һонирхолтой хэмжээ ябуулгануул хараалагдана. Бултанаймнай

Маэстро сулөөтэй сагтаа дуушад тухай ном бэшэдэг. Гурбан номынь хэблэгдэжэ гаранхай, мүнөө дүрбэдэхи зохёолоо бэшэжэ байна.

Г. Эрнесаксын хүтэлбэрилгээр коллективэй зохёохы намтар 1944 оной ноябриин 16-һаа эхилнэ. 1945 оной январиин 21-дэ ГАМХ-ын түрүүшынгээ концерт харуулхадаа, Таллинда анхаралаар хүн зон өөһэдынгөө дуратай коллективые тоожо оруулаа бэлэй.

Хоорой репертуарта мүнөө 800 гаран хүгжэмэй зохёол тоологдоно. Палестрина, Лассо, Бах, Моцарт, Стравинский, Кодай, Орф, Верди Вагнер, Чайковский, Шостакович, Саар, Креек, Тюрнику, Мартусте болон бусадай зохёолнууд нэрлэгдэнэ. В. Тормис, О. Тактакишвили, В. Салманов ГАМХ-да зорюулжан дуунуудые бэшээ.

Энэ хоор олон дирижернүүдэй, дуушадай ёһотой һургуули юм. Эстониин габьяата артистнууд Р. Аланго, Г. Метсатлу, К. Раэстас, И. Лейде болон бусад мүнөө дуулана. Тэрэнэй эрдэмнүүдэй коллективэй бааза дээрэ ГАМХ-1, ГАМХ-3 гэһэн ансамбльнууд дэлгэржэ гарһан түрэл хоор доторой эбтэйжэ, дуугаа хангүүрдана.

— Манай оодол доторки хоровой коллективүүдэй ГАМХ-ын гол илгэ гээд, дуу гүйсэдхэлэгээрээ һэргүүлгэлиин загбаршуулдые бариналга. Энэ манай коллективэй шуур болоно, — гэжэ Олев Оя хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. — Һүүлэй хэдэн жэлдэ бэлигтэй залуу дуушад бүдэнэ олон болонхой. Рейно Раэмаги всесоюзна республиканска конкурсдо илаа. Март Бернебүүр, Рейно Бомго хоёр түрэл конкурсын дипломантнууд болоо. Таллинай Гүрэнэй консерваториин студент Айвар Аувиэрт манай хоорто үрдиншэр дуушан байна. Тиимэһээ найдамтай халаан бэлдэгдэнэ гэжэ ехэ хэлэхэ байнаб, — гэжэ хөөрөөгөө түгэсхөө һэн.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВ.

МУЗЕЙНҮҮД ЭМХИДХЭГДЭНЭ

Техническэ мэргэжэлэй һургалай музей Улаан-Үдэдэмнай эмхидхэгдэжэ байна. Социализм байгуулалгада энэ һургалсан тон шухала үүргэ дүүргэжэ гээшэ. Түрүүшын табан жэлнүүдэй болон Эсэгэ ороной хамгаалгын дайнай үедэ ФЗО-гой, мүн техническэ мэргэжэлэй училищинуудай ажал ябуулга тухай хөөрэһэн материалнуудые шудалалгада экспонадууд суглуулагдажа байна. Техническэ мэргэжэлэй училищинуудай дүүргэһэн улаа арадай ажахыжа, республика соогоо, олон дороо хүдэлжэ ябаһан ажабайдал музейн эдэбхитэй һонирхуулна. Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн баярта энэ музей үүдэеэ сэлихэ юм.

Гадна Буряадай нэгэдэмэл музейн хүдэлмэрилэгшэдэй үүсхэлээр Хурамхаанай районой Дэрэһэн, Улан, Аразгуун һууринуудай һургуулиин дэргэдэ музейнүүдэй баадаа дээрэ нютагай хүгжэлтын түүхэ гэршэлһэн музейнүүд нээгдэхээр бэлдэгдэнэ. Хизаар нютагаймнай түүхэ һурагшад бэлиг олзо ехэ хэдэлсэн ябуулжа, хомоной шухаг, үнэтэй сэнтэй материалнууд олоно. Эдэгшэ үндэһөөр тухай түсэб табигдаһан байна. Ажахынуудай хүгжэлтын түүхэ, зөөрэ хэрэжэ бэшэ. Харин совет засаг тогтоолго хамтын ажахынуудые байгуулалгада эдэбхитэй хабаадаһан хүнүүдэй, партиин, комсомолой, дайнай, ажалай ветерануудай ажабайдалтай хүн зонине танилсуулха юм.

Н. КЛИНОВСКАЯ,
Буряадай нэгэдэмэл музейн хүдэлмэрилэгшэ.

ВДНХ ОШОХО

Бэшүүрэй совхозой Загагай һү һаалиин фермын түрүү һаалишад Тамара Лавдентьевна, Екатерина Александровна Мякотинанууд ажалай эрхим дүнгүүдые түйлаһанайнгаа түлөө ВДНХ ошохо путёвкоор шагнагдаба.

Жэлһээ жэлдэ тэдэнэр ехэ һү һааһа, социалис мүрысөөндэ илагшадай тоодо оролсодог. Тэдэнэй хүдэлдэг коллектив нёдондо түсэбөө үлүүлэн 417 центнер һү һааһа. Загагай һаалишадай энэ амжалтада Мякотинанууд хубита горитой юм. Үнгэрэгшэ жэлэй дүнгүүдээр Тамара Лавдентьевна «Совхозой эрхим һаалишан» гэһэн дамжуулдаг Улаан вымпелээр урмашуулагдаа. Екатерина Александровна совхозой дирекциин, парткомой, профкомой Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан байна. Мүнөө жэлдэ тэдэнэр дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абажа, тэрэнээ дүүргэхын түлөө шармайн оролдонод.

В. БОРИСОВ.

ҺУРАГШАДАЙ ХАБАРАЙ АМАРАЛТА

Эдэ үдэрнүүдтэ республикын һургуулинуудай һурагшад урин дулаан хабарай амаралтада гаража, сүлөө сагаа ашатай туһатайгаар үнгэрөөжэ эхилбэ. Тэдэнэй дийлэхэн олониинь өөһэд өөһэдынгөө эхэ, эсэгэнэртэ ажахыдаа мал адуулха, түл абаха, үнеэ һааха хүдэлмэридэнь туһалжа байна. Нүгөөдэ зариман холо, ойрын аяншалгада ябаха дуратай байба.

— Республикын 28 һургуулиин бүлэг һурагшад Москва, Калинин, Севастополь, Симферополь, Днепропетровск, Волгоград, Саратов, Казань, Брянск, Курск, Смоленск, Сибириин—Красноярск, Эрхүү, Ангарск хотонуудтай танилсахаяа эдэ үдэрнүүдтэ холын аяншалгада мордобо, — гэжэ аяншалга болон экскурсиин Улаан-Үдын бюрогой хүдэлмэрилэгшэ В. Ф. Симухина хөөрэнэ.

Энээнһээ гадна республикын районуудһаа, мүн хүршэ областьнуудһаа ерэһэн бусад һурагшад үргэн Буряад оронойнгоо түүхэтэ газарнуудтай танилсаха дуратай байба. Жэшээнь, Харьков хотоһоо 71 һурагшад ерэнхэй. Тэдэнэр Улаан-Үдын музейнүүдтэй, түүхэ домогто оронһон хүшөө памятнигуудтай, промышленна предприятиин ургалта хүгжэлтэтэй танилсажа эхилбэ. Тиихэдэ Благовещенск, Эрхүү хотонуудай һурагшадые партизануудай зүргэнүүд һонирхуулна. Тэдэнэр лэ Хяагтын, Сэлэнгын, Улаан-Үдын, Прибайкалиин районуудаар, Бабушкин, Хяагта хотонуудай түүхэтэй танилсахаар аяншалгада гараһан байна. Манай республикын Загарайн районой Элхиин, Шулуутайн, Улаан-Үдын районой Гильбэрын, Тарбагатайн Десятниковска, Зэдын районой Борьёогой дунда һургуулинуудай һурагшад хотын театрнуудта орожо, зүжэг наадануудые хужарлан харана. Эдэнэрһээ гадна, Улаан-Үдэ хотодо дүтэ байдаг хүдөө нютагуудай һургуулинуудай һурагшад нэгэ, хоёр үдэрөөр ерэжэ, музейнүүдтэ ороно, хотын түүхэтэ газарнуудтай танилсана.

Тэрэшэлэн Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын, Ажалай Улаан Тугай орденто авиационно заводуудай профкомой, Загарайн районой пионернүүдэй байшангай хүдэлмэрилэгшэд 8-дахи ГПТУ-гай, хотын 14-дэхи, 22-дохи һургуулинуудай багшанар һурагшадаа тусхайта аяншалгада гаргажа, Хяагта, Бабушкин, Петровск-Забайкальск хотонуудай түүхэтэ домогоор элбэг газарнуудтай танилсуулжа эхилэнхэй.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

Амаралтын үдэрнүүдтэ Дээдэ-Онгостойдо.
В. МУЛЛЕРАЙ фото.

БЭЛИГТЭЙШҮҮЛ ТОДОРБО

Петропавловка тосхоной Соёлой ордондо районой предприяти, колхоз, совхозуудай залуушуул сугларжа, хонгёо дуу, хүгжэмөө зэдэлүүлбэ. Юуб гэхэдэ, Зэдын районой соёлой таһагай хүдэлмэрилэгшэд «Дуун—ажалай хани» гэһэн уряа доро тусхай конкурс үнгэргөө. Тиин районой нютаг бүхэнэй залуу дуушад энэ конкурсдо хабаадахын тула өөһэд өөһэдынгөө клубуудта сугларжа, бэлиг шадабаритай үетэнөө тодоруулдаг байһан.

Һүүлэй һүүлдэ түгэсхэлэй дуун районой соёлой байшангай ендэр дээрэһээ зэдэлжэ, эндэ суглараашадта ехэтэ һайшаагдаа бшуу. Конкурсын дүн гаргахада, соёлой байшангай дуушан Лариса Смирнова, Петропавловкын дунда һургуулиин түлөөлэгшэ Татьяна Вершинина, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой жолоошон Сергей Раднаев гэгшэд түрүүшын гурбан һуури эзэлжэ гараа.

Эдэ гурбан дуушад Зэдын районой залуушуулай зүгһөө Улаан-Үдэ хотодо болохо республикын залуу дуушадай конкурсдо хабаадахаар түлөөлэгдэбэ.

Г. ДАШИНИМАЕВ.

ТЕАТРАЙ ҮДЭР

Зүүн-Сибириин соёлой институдай соёл гэгээрэлэй хүдэлмэриин факультедэй театральна отделениин студентнэр элдэб зүжэгүүдые найруулан табижа туршадаг заншалтай. Театрай уласхоорондын үдэртэ тэдэнэр илангаяа һайнаар бэлдэжэ, олон янзын хэмжээ ябуулгануудые хараалаа һэн.

Хүн зонине түрүү үзэл бодолтойгоор, ажабайдалда эдэбхитэй хараа шэглэлтэйгээр хүмүүжүүлгэдэ театрнуудай тон ехэ үүргэ дүүргэдэг байһаниинь мэдээжэ. Тиимэһээ дэлхэйн мэдээжэ олон театрнуудай ажал ябуулга, зохёохы һоной зорилгонууд тухай хөөрэлдөөнүүд олоор үнгэргэгдөө.

Театрай үдэр А. Макаеногой «Трибунал» гэһэн зүжэгөөр эхилээ. Энэмнай хадаа Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой соёлой байшангай дэргэдэхи арадай театрай хүдэлмэри мүн. Режиссёрынь Т. Гурулева харагшадта зүжэгэй найруулга тухай хөөрэжэ, сугларагшадай асуудалнуудта харюусаа. Тиихэдээ арадай театрнуудай гол үүргэ тушаа онсо тогтоһон байна. Гадна уран зурааша Евгения Будажаповагай театральна эскизүүдэй выставкэ олоной анхаралда табигдаа юм. Студентнэрэй бэлдэһэн тоосоото харалга бултанда һайшаагдаа. Юуб гэхэдэ, элдэб зүйлнүүдһээ хэһэгүүдые тэдэнэр шадамар бэрхээр наадаһан, сценическэ онол аргануудые яагаад хэрэглэхэ тухай нилээд бодомжолжо үзэһэнөө гэршэлһэн байна. Театрай үдэр студентнэрэй ерээдүйнгөө мэргэжэл тухай бодомжолходонь шухала арга нүхэсэл болоо гэжэ тэмдэглэлтэй.

Т. МОЛЧАНОВА,
институдай комсомолой комитедэй секретарь.

ХААНА, ЮУН БОЛОХОБ

△ Советскэ Союзай Герой И. В. Балдыновай дурасхаалда зорюулагдаһан мүрысөөн Улаан-Үдэ хотодо эхилээ. Дурэ булялдалгын барилдаагаар залуушуулай дунда эхилһэн бүхэсоюзна мүрысөөндэ Эхэ оронойнай хото городуудһаа 20 команда ерэнхэй. «Труд» бүлгэмэй Спортын ордондо эхилһэн түгэсхэлэйнь мүрысөөн мүнөөдэр болохо юм.

△ Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой спортын клубай зал соо самбо барилдаагаар һонирхолтой мүрысөөн эхилхэнь. Нэмэл энэ мүрысөөндэ хүршэ хотонуудай, спортсменууд ерэнхэй. Түгэсхэлэй наадан мүнөөдэр үдэрэй 10 часһаа эхилхэ юм.

△ Тусхай дунда һургуулинуудай дунда спартакиадын мүрысөөнүүд үргэлжэлһөөр. Мүнөөдэр эдэнэр волейболоор наадаха болоно. Мүн баскетболоор спортын бүлгэм, клубуудай дунда түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн нааданууд үргэлжэлһөөр.

△ Аяншалга болон экскурсиин Улаан-Үдын бюрогой хүдэлмэрилэгшэд мүнөөдэр хотын предприятинуудай бүлэг аяншалагшадтай Улаан-Үдэ, Хяагта, Бабушкин хотонуудай, Новоселенгинск тосхоной музей болон үзэсхэлэнтэ газарнуудтай танилсуулхаар аян замдаа мордобо.

Манай корр.

ТЕЛЕВИДЕНИ

Мартын 27-ноо апрелиин 3 хүрэтэр

ВОСКРЕСЕНИ, 27

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москква. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — «Зарядкадаа зогсогты!» 9.55 — «Будильник». 10.25 — «Советскэ Союзда алба хэнэб!» 11.25 — «Элүүр энхэ байлга» — эрдэм дэлгэрүүлгын программа. 12.10 — Үглөөнэй почто — хүгжэмтэ дамжуулга. 12.40 — «Хүдөөгэй ажал хэрэгүүд. 13.40 — «Хүгжэмтэ киоск». 14.10 — «Аяншалагшадай клуб». 15.10 — «Тюменскэ областиин уран һайханай коллективүүдэй концерт». 15.40 — «Совет газар дээрэ уулзалга». 16.15 — М. Горький. «Дачники» — ССР Союзай М. Горькиин нэрэмжэтэ МХАТ-ын зүжэг. 18.45 — «Үгээ ажал хэрэгээрээ батадхана». «Нютагтаа шиидхэгдээ». гэһэн дүрбэдэхи дамжуулга. КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй МК-гай нэгэдэхи секретарь В. И. Конотоп хабаадаха. 19.45 — Уласхоорондын һонин. 20.30—20.45 — Забһарлалга. 20.45 — «Экран дээрэ — кинокомеди». «Процесс о трех миллионах». 22.00 — «Время». 22.35— «Московские новости» газетын шанда хүртэхын түлөө спортивна гимнастикаар уласхоорондын мүрысөөн. 23.20 — «Ханхиныш, бандура» — концерт. 23.50 — Шэнэ һонин.

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 15.20 — Онтохондо айлшаар. «Снегурочка»—мультфильм. 16.45 — «Манай корреспондентнүүд ... — «Хождение по ...ша» — телевизио... ритэй уран һай... (8-дахи сери). 18... ральна афишын ... — «Бүгэдэндэ ...он». 20.05 — «...тив дефицита» — ...но баримтата фи... «Амгалан нойр... шуул!» «Шэдитэ ... — Футболоор С... пионат. «Арарат... мо» (Киев). — ... 21.45 — «Арада... нууд». 22.00 — ... — «Три ненастны... левизионно ур... фильм. 23.20. ... СССР-эй чемпио... — «Шахтер».

ПОНЕДЕЛЬНИК, 28

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 —Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 9.55—«Девочка ищет отца»—үхибүүдтэ фильм. 11.25—«Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 12.25—Концерт. 12.50 —Шэнэ һонин. (12.55 хүрэтэр) 15.15—Шэнэ һонин. 15.35 «Причастность» — баримтата фильм. 16.05—«Человек из страны Грин»—үхибүүдтэ зүжэг (1-дэхи хубинь). 17.05— «Бангладеш»—кино-шэнжэлэл. 17.35—Эжын һургуули. 18.05 —«Московские новости» газетын шанда хүртэхын түлөө спортивна гимнастикаар уласхоорондын мүрысөөн. 19.15 — Тюмениин үрэмдэгшэдэй түрүү бригадануудай хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай дамжуулга. 19.50—Футболой шэнжэлэл.

Улаан-Үдэ. 20.15—Шэнэ һонин. 20.25—«Талын галнууд» (буряадаар).

Москва. 20.55—«Карл Маркс. Молодые годы»— олон серитэй уран һайханай фильм (5-дахи сери). 22.00—«Время». 22.30—Театрай уласхоорондын үдэр. 23.45—«Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 19.30—Соносхолнууд. 19.40 — «Барилгашан». Үйлэдбэриин ... териалы» нэгэдэ... на директор В. ... жуулгада хабаа...

Москва. 20.30 ... ковичой наймад...

Улаан-Үдэ. 20.... тэ забһарлалга.

Москва. 21.0... нойрсогты, бага... —Уласхооронды... 22.00 — «Врем... «Фома Гордеев» ... ханай фильм.

ВТОРНИК, 29

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 —Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 9.55—«Заповедник Матсалу» баримтата фильм. 10.25 — Мультфильмнүүд. 10.40 — «Карл Маркс. Молодые годы». — олон серитэй уран һайханай фильм (5-дахи сери). 11.45—П. И. Чайковский. Симфоническа оркестрэй наадаха 3-дахи сюитэ. 12.35 —Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 12.50 — Шэнэ һонин (12.55 хүрэтэр). 15.15—Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильм. 15.45—«Человек из страны Грин» — үхибүүдтэ зүжэг (2-дохи хубинь). 17.00—«Звездочет»—тележурнал. 17.45 — «Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ». 18.15—Леонид Сметанников ород дуунуудые гүйсэдхэнэ. 18.45— «Мэргэжэлнүүдэй талаар һурагшадай конкурс». 19.30—«Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ». 19.50— «Эрдэм ухаан ба ажабайдал». «Антарктида руу аяншалга».

Улаан-Үдэ. 20.15—Шэнэ һонин (буряадаар). 20.25—Улаан-Үдын телевидениин студиин «Путевку дала жизнь» гэһэн очерк. 20.45—Соносхолнууд.

Москва. 20.55—«Карл Маркс. Молодые годы». —олон серитэй уран һайханай фильм (6-дахи сери). 22.00—«Время». 22.35—Венын И. Штраусай нэрэмжэтэ камерна оркестрэй концерт. 23.35—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 19.45 —«Манай нэрэ хүндын ба... рэг».

Москва. 20.30 ... габьяата артист ... балалайка дээрэ...

Улаан-Үдэ. 20... тэ забһарлалга.

Москва. 21... нойрсогты, бага... —«Хани харилс... журнал. 22.00—... —«Страх»—уран ... фильм. 23.50—Б... кейгээр СССР-эй ... хи тайм).

СРЕДА, 30

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55—Мультфильмнүүд. 10.25— «Карл Маркс. Молодые годы»олон серитэй уран һайханай фильм (6-дахи сери). 11.30 —«Аяншалагшадай клуб». 12.30 А. Хачатурян «Спартак» баледһээ хүгжэм. 12.50—Шэнэ һонин (12.55 хүрэтэр). 15.15— Шэнэ һонин. 15.35—«Ветераны»—баримтата фильм. 15.50 —«Земные и небесные приключения» — уран һайханай фильм 16.55—Бүмбэгэтэй хоккейгээр СССР-эй кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн. 17.40 —«Шекспир ба хүгжэм»— эдиршүүлдэ хүгжэмтэ дамжуулга. 19.50—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00—Арадай хиналтын экран. 20.30—Шэнэ һонин. 20.40—Концерт.

Москва. 20.55—«Карл Маркс. Молодые годы»—олон серитэй уран һайханай фильм (7-дохи сери). 22.00—«Время». 22.35—СССР-эй Гүрэнэй академическэ симфоническа оркестрэй концерт 23.25—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 23.40—Баримтата фильм.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 19.30 — «Манай саад ба огород».

Москва. 20.00 ... һонин. 20.45 —...

Улаан-Үдэ. 20... забһарлалга.

Москва. 21.00 ... нойрсогты, бага... Эрдэм дэлгэрүү... 22.00 — «Время»... ловек на своем... уран һайханай ... Футболоор СС... нат. «Динамо» ... (2 тайм).

ЧЕТВЕРГ, 31

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Мультфильмнүүд. 10.30 «Карл Маркс. Молодые годы» — олон серитэй уран һайханай фильм (7-дохи сери). 11,35 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 11.50 — «Эжы, аба, би—бултадаа спортивна бүлэбди». 12.15 — Шэнэ һонин. 15,30— Баримтата фильм. 16.00 — «Лялька, Руслан и его друг—Санька» — үхибүүдтэ фильм. 17.05 — Бахай зохёолнуудһаа сюитэ.

Улаан-Үдэ. 17.15 — «Сэлэнгэ» — тележурнал (буряадаар). 17.45 — Шэнэ һонин.

Москва. 18.00 — «Шатарай һургуули». 19.00 — Олон түмэн ажалшадай ленинскэ университет. 19.30 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 19.50— Мультфильмнүүд. 20.05 — «Апрелиин нэгэн — зунай сагта оролго». 20.25 — «Юность Максима» — уран һайханай фильм. 22.00 — «Время». 22.35 — Дэлхэйн һониной дээжэ. 23.10 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 23.25 — Баледэй артистнуудай концерт.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 15.55 — «Мариэтта Шагинян» (1-дэхи фильм). 16.50 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 16.55 — Соносхолнууд. 17.05 — «Зүүн Сибирь» — киножурнал.

Москва. 17.15 — «Союзуудай байшангай Колонно зал соо үнгэргэгдэһэн үхибүүдэй болон эдиршүүл... хэроссин долоон...

Улаан-Үдэ. 18.0... мико. Эрдэм ... байдал».

Москва. 21.00 ... нойрсогты, бага... «Время». 22.35 ... хуторе близ Дика... һайханай фильм. ... ва», «Сибирская ... рина» — баримт... 24.00 — Футбол... чемпионат. «С... «Днепр».

ПЯТНИЦА, 1

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Родом из детства,. Эно Рауд» гэһэн дамжуулга. 10.40 — Мультфильм. 11.00 — «Юность Максима» — уран һайханай фильм. 12.35— Шэнэ һонин. (12.40 хүрэтэр). 16.40 — Шэнэ һонин. 16.35— Баримтата фильм. 17.05 — «Москва шадарай тосхоной мүнөөнэй ба ерээдүйн байдал». 17.35 — «Ород хэлэн». 18.05 — Даалгагдаһан хэрэгэй түлөө хүнэй харюусалга тухай дамжуулга.

Улаан-Үдэ. 18.45 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.15 — «Зураг бүхэндэнь—наран». 19.30 —«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 19.50—Брестскэ областиин Каменецкэ районой «Советская Белоруссия» колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой В. Л. Бедули үгэ хэлэхэ. 20.00 — Арадай аялга дуунууд. 20.15 — Останкинадахи концертын студида шог зугаагай, энеэдэ нааданай үдэшэ. 22.00 — «Время». 22.35 — «Ородой музей». 23.05 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 23.20 — И. Армсгеймэрэй «Привал кавалерии» гэһэн нэгэ актатай балет. Ленинградай Гүрэнэй оперо, баледэй Бага театрай зүжэг.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — Англи хэлэн. 13.35 — Түүхэ. 7-дохи класс. 14.05 — «М. Дудинай поэзи». 14.35 — «Замбуулинай зуун жэл», Зуун жэлэй хуудаһанууд. «С чего начинается космос». (1-дэхи фильм). 15.35 — «Улаан ном юун тухай хөөрөөб?». 16.05 — «Мариэтта Шагинян» — (2-дохи фильм. 16.55 — ...

Москва. 18.45 ... ханай коллекти... дагшадай конце... дамжуулагдаха.

Улаан-Үдэ. 19... суглуулбари. ... очерк. 19.55 — ... шо ба мүнөө ... циклһээ дамжу... Баримтата филь...

Москва. 21.00 ... нойрсогты, бага... Арадай инструм... ганууд. 22.00— ... — «Адам жени... уран һайханай ... ба 2-дохи сери)

СУББОТО, 2

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Элүүр байха гэбэл...» 10.05 — «Буратиныи выставкэ». 10.35 — «Спортлотогой» 14-дэхи тираж. 10.45 — «Таанадта, түрэлхид». 11.15 — «һайн эд бараа—элбэг ехээр». 11.45 — Баримтата фильм. Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө түби дэлхэйн түрүү үзэлтэй хүсэнүүдэй тэмсэл тухай.

Улаан-Үдэ. 12.25 — Шэнэ һонин (буряадаар). 12.45 — «Уран бэлигтэнэй зохёол бүтээлнүүд» (буряадаар) 13.10— «Шанарай тэмдэг»—киноочерк. 13.20 — «25 жэл үргэлжэлһэн зам».

Москва. 14.10 — «Ородой музей». 14.40 — «Мүнөөдэр— түби дэлхэй дээрэ». 14.55 — «Орлята Чапая» — үхибүүдтэ фильм. 16.15 — Арадай уран бэлиг тухай телепрограммануудай уласхоорондын «Һолонго» гэһэн V фестиваль. «Вьетнамай заншалта хатар». 16.40 — Баримтата фильм. 17.00 — Яков Владимирович Флиер тухай дамжуулга. 17.50 — Политическэ шэнжэлэгшэ Ю. А. Летуновой хөөрөөн. 18.20 — Ач амитадай аймагта. 19.20— Ленинскэ шангай лауреат, Социалис Ажалай Герой хирург Н. М. Амосовтой һурагшад уулзаха. 20.05 — «Дуун-83». 21.00 — Богони кинокомединүүд. 22.00 — «Время». 22.35 — «Опереттэнүүдээ хэһэгүүд». 23.40 — Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.25 — СССР-эй Гүрэнэй академическэ ород хоорой концерт. 13.15 — Мультфильм. 13.25 — «Уншаха дуратайшуулай анхаралда».

Улаан-Үдэ. 14.00 — «Меняю собаку на паровоз» — үхибүүдтэ уран һай... 15.20 — Мульт...

Москва. 16.25 ... рагшадай анхар... Баримтата экра... жэмтэ киоск», ... фильм. 19.00 — ... Грузиин студи... 20.45 — Уласхо... жэлэл. 21.00 — ... согты, багашу... «Элүүр энхэ ба... «Время». 22.35 ... полюблю...» — ... фильм. 23.50 ... фильм. 24.00 ... СССР-эй чемпи... лист»—«Динамо ... хи тайм).

ВОСКРЕСЕНИ, 3

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — «Зарядкада зогсогты!» 9.55 — «Булагууд». 10.25 — Баримтата фильм. 10.45 — «Будильник». 11.15 — «Советскэ Союзда алба хэнэб!» 12.15 — «Элүүр энхэ байлга». 13.00 — «Үглөөнэй почто»— хүгжэмтэ программа. 13.30 — «Пионери». 13.45 — «Хүдөөгэй ажал хэрэгүүд». 14.45— «Хүгжэмтэ киоск». 15.15 — «Аяншалагшадай клуб». 16.15 — «Мүнөөдэр—Геологой үдэр. СССР-эй геологиин министр Е. А. Козловский дамжуулгада хабаадаха. 16.45 — Геологой үдэртэ хүгжэмтэ дамжуулга. 17.45 — Ажалшадай бэшэгүүдтэй, дурадхалнууд болон гомдолнуудтай Литвагай партийна организациин ябуулдаг хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай. Литвагай КП-гэй ЦК-гай секретарь М. К. Дыбенко дамжуулгада хабаадаха. 18.45 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.30 — Циркын аренэдэ. 20.20—«Калина красная» — уран һайханай фильм. 22.00 — «Время». 22.35 — Киногой уран бэлигтэн Анна Маньяни тухай дамжуулга.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 16.25 — Гандболоор Европын чемпионуудай кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн. ЦСКА — «Металлопластика» (Югослави). 16.55 — Геологой үдэртэ зорюулагдаһан баримтата фильмүүд. 17.15 — Магаданай уран һайханай коллективүүдэй концерт. 17.40 — «Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 18.35 — Сергей Прокофьев фильм... — «Хождение ... олон серитэй ... фильм (9-дэхи ... щин». 20.00. — ... 21.00 — «Амга... багашуул!» 21... корреспондент... 21.45—Баримта... — «Время». 22... ник Чукотки» — ... фильм. 00.05 — ... рэлгээр Европ... тэхын түлөө м...

УНШАГШАДАЙ КОНФЕРЕНЦИ

Александр Серафимовичой «Железный поток» гэһэн зохёолоор Хяагтын городской библиотекын уншалгын зал соо уншагшадай конференци һаяхан үнгэргэгдөө.

А. Серафимовичой номой зохёогдожо байха үеын түүхэтэ ба уран зохёолой оршон байдал, граждан дайнай темэ, Кожухой образ, романай удха шанар гэһэн асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ уншагшад ехэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа.

Энэ конференци ехэ һонирхолтойгоор үнгэргэгдөө гэжэ уншагшад һүүлээрнь тэмдэглээ. Тэдэнэй гуйлтаар үшөө хэдэн конференци үнгэргэгдэхөөр хараалагдаба.

О. КЛОЧИХИНА,
Хяагтын городской библиотекые даагша.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23. редактор—2-50-96 приемная — 2-54-54 зам. редактора -2-68-08, зам редактора—2-62-62. отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58 культуры и школ—2-60-21, информации—2-60-91, переводов —2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 машинное бюро—2-57-63 отдел объявлений —2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли. Н-01368. Заказ № 72. Индекс 0...